

Vanhempien näkemyksiä lasten hyvinvoinnista

Suvi Poutiainen

2020 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Vanhempien näkemyksiä lasten hyvinvoinnista

Suvi Poutiainen
Sosionomi YAMK
Opinnäytetyö
kesäkuu, 2020

Suvi Poutiainen

Vanhempien näkemyksiä lasten hyvinvoinnista

Vuosi	2020	Sivumäärä	57	57
-------	------	-----------	----	----

Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jonka kohteena ovat 5-8-vuotiaiden lasten vanhempien kokemukset lastensa hyvinvoinnista. Opinnäytetyö liittyy Lapsen paras - yhdessä enemmän -hankkeeseen, joka toimi vuosina 2017-2018. Hankkeen tavoitteena oli kehittää lasten ja perheiden palveluja hallituksen Lapsi- ja perhepalveluiden muutoshankkeen osana.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää 5-8-vuotiaiden lasten vanhempien käsityksiä ja kokemuksia lasten hyvinvoinnista. Opinnäytetyö antaa lisäarvoa lasten hyvinvoinnin mittarin kehittämiseen tuomalla esiin vanhempien näkökulmaa lasten hyvinvoinnin määrittelyyn. Opinnäytetyön ohessa syntyi menetelmä lasten hyvinvoinnin puheeksi ottamiseen vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Tutkimuskysymyksinä ovat: Millaisista asioista lapsen hyvinvointi koostuu vanhemman näkökulmasta? Millaiset asiat lisäävät lapsen hyvinvointia ja millaiset asiat puolestaan voivat heikentää sitä? Millaista hyvinvointitietoa ja millaisessa muodossa vanhemmat haluavat lapsestaan?

Opinnäytetyön lähtökohdat ovat hyvinvointitutkimuksessa. Keskeisenä hyvinvoinninteoriana on Erik Allardtin määritelmä hyvinvoinnin ulottuvuuksista, jonka periaatteena ovat jokaiselle välttämättömät, inhimilliset perustarpeet. Tutkimusaineisto on kerätty teemahaastattelumenetelmää hyödyntäen kolmelta toista vanhemmalta. Aineiston analyysitapana käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

Vanhemmat määrittelevät lapsen hyvinvoinnin monimuotoiseksi, perhekeskeiseksi ja yksilölliseksi ilmiöksi. Hyvinvoinnin ytimessä ovat perustarpeet, joista muodostuu pohja terveille kasvulle ja kehitykselle. Lisäksi hyvinvointiin kuuluvat lasta tukevat sosiaaliset suhteet, läsnäolevat vanhemmat sekä mielekäs tekeminen. Merkittävimmät lapsen hyvinvointia vahvistavat tekijät ovat vanhemman aktiivinen rooli sekä turvalliset arkirutiinit. Haasteena hyvinvoinnin toteutumiselle ovat passiivinen vanhemmuus sekä ongelmat sosiaalisissa suhteissa.

Opinnäytetyön ohessa syntynyt menetelmä lapsen hyvinvoinnin puheeksi ottamiseen on hyödyllinen työkalu perheiden kanssa tehtävään kasvatuskumppanuuteen. Lasten subjektiivisille hyvinvointikokemuksille tulisi antaa enemmän painoarvoa aikuisten välisessä yhteistyössä.

Asiasanat: hyvinvointi, vanhemmuus, varhaiskasvatus, alkuopetus, menetelmä

Suvi Poutiainen

Parents' Views on Children's Well-being

Year

2020

Pages

57

This thesis studies 5-8-year-old children's well-being from the perspective of their parents. The thesis is part of the Lapsen paras - yhdessä enemmän project which was ongoing in 2017-2018. The project's agenda was to develop children's and families' services as part of the government's transformation programme.

The aim of this thesis is to study parents' views and experiences on their children's well-being. The thesis gives added value to developing a survey tool for measuring the subjective well-being of the children. A method emerged alongside the thesis to addressing the well-being of children in cooperation with parents. The research questions are: What kind of things children's well-being consists of from a parent's perspective? What increases a child's well-being and what reduces it? What kind of well-being information and in which form do parents prefer?

The theoretical framework is based on welfare research. Erik Allardt's well-being dimensions are one of the essential theories in this study. The research material is collected by using the thematic interview method. The research material is analyzed by utilizing content analysis.

The parents define children's well-being as a diverse, family-centered and individual phenomenon. The core of well-being is based on basic needs which forms a ground for healthy growth and development. In addition, social relationships, parents being present in child's life and meaningful doing are essential to a child's well-being. The most important factor that increases child's well-being is active parenthood and supporting daily routines. Child's well-being is challenged by passive parenthood and problems in social relationships.

The method created alongside to the thesis is a useful tool for educational partnership to highlight the dimensions of well-being. There should be more conversation about children's well-being experiences in cooperation between parents and early childhood education and primary education professionals.

Keywords: well-being, parenthood, early childhood education, primary education, a method

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Lapsen paras - yhdessä enemmän -hanke.....	7
3	Hyvinvoinnin määrittelyä.....	8
3.1	Hyvinvoinnin määrittelyä Allardtin mukaan	10
3.2	Hyvinvointi Suomessa	12
3.3	Hyvinvointi tutkimuksissa	14
4	Tutkimusprosessi	17
4.1	Tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmät	18
4.2	Aineiston keruu	19
4.2.1	Teemahaastattelut	21
4.2.2	Haastattelurunko	22
4.3	Aineiston analyysi	23
4.4	Tutkimuksen luotettavuus	26
4.5	Tutkimuksen eettisyys	27
5	Tutkimustulokset	29
5.1	Hyvinvoinnin määrittelyä vanhempien näkökulmasta	29
5.2	Hyvinvointia vahvistavat tekijät	33
5.3	Hyvinvointia heikentävät tekijät.....	35
5.4	Painoarvo hyvinvoinnin tukemisessa.....	36
5.5	Ammattilaisilta tuleva hyvinvointitieto	37
6	Johtopäätökset	38
6.1	Hyvinvointia vahvistavat tekijät	41
6.2	Hyvinvointia heikentävät tekijät.....	42
6.3	Painoarvo lapsen hyvinvoinnin tukemisessa	43
6.4	Vanhemmille välitettävä hyvinvointitieto	44
7	Menetelmä vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön	45
7.1	Menetelmän arviointi	47
7.2	Menetelmän jatkokehitys	48
8	Pohdinta	49
	Lähteet.....	51
	Kuvat	56
	Taulukot	56
	Liitteet	56

1 Johdanto

Hyvinvointi on jokaisen elämää koskettava monitahoinen ilmiö, jonka määrittäytyy subjektiivisissa kokemuksissa. Sitä on vaikea tarkkarajaisesti määritellä tai kuvata, sillä hyvinvointi koostuu eri määritelmien mukaan erilaisista komponenteista. Hyvinvointia tutkittu paljon teellisissä tutkimuksissa (mm. Ryan & Deci 2001; Hirvilammi 2015; Steptoe 2019) ja sen kiinnostavuus tutkimuskohteena säilyy edelleen. Viimevuosina lasten subjektiiviset kokemukset hyvinvoinnista ovat nousseet tutkijoiden mielenkiinnon kohteeksi (mm. Poikolainen 2016, Toikka & Haanpää 2017).

Opinnäytetyön tutkimuskohteena ovat 5-8-vuotiaiden lasten vanhemmat ja heidän kokemuksensa lastensa hyvinvoinnista. 5-8-vuotiaiden lasten subjektiivista hyvinvointitietoa on ollut melko vähän saatavilla (Toikka & Haanpää 2017), ja siihen tarpeeseen on Laurea ammattikorkeakoulun opiskelijoista koostuvan tutkimusryhmän aikaansaannoksena tehty useita opinnäytetöitä viime vuosina. Tämän opinnäytetyön pohjana on Takalan ja Setälän (2018) hyvinvointitutkimuksen lasten haastatteluiden aineistot sekä lasten vanhemmilta saadut haastattelut.

Opinnäytetyön lähtökohdat ovat hyvinvointitutkimuksessa. Teoriatausta nousee hyvinvoinnin käsitteestä, erityisesti millaista hyvinvointi on lasten näkökulmasta. Opinnäytetyö on osa Lapsen paras - yhdessä enemmän (LAPE) -hanketta, joka on pääkaupunkiseudun kuntien, HUSin sekä järjestöjen ja korkeakoulujen yhteinen hanke. Hankkeen tavoitteena on kehittää lasten ja perheiden palveluja hallituksen Lapsi- ja perhepalveluiden muutoshankkeen osana. Hankkeessa on kaksi muutoskokonaisuutta: kehittää lapsi- ja perhelähtöisiä palveluita sekä lasten oikeuksia ja tietoperustaisuutta vahvistavaa toimintakulttuuria. (Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma 2018.)

Hankkeen yksi lähtökohdista on lisätä lasten ja vanhempien osallisuutta sekä kokemustietoa osaksi päätöksentekoa ja palveluiden kehittämistä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016, 8). Tältä pohjalta tehdään yhteistyötä korkeakoulujen kanssa kokemustiedon keräämiseksi. Tämä opinnäytetyö tuottaa tärkeää hyvinvointitietoa, jota voidaan hyödyntää lapsiperheiden palvelujen sekä lasten hyvinvoinnin mittariston kehittämisessä. Lisäksi opinnäytetyön aineiston pohjalta on suunniteltu menetelmä lasten hyvinvoinnin puheeksi ottamiseen vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Tutkimusaineisto on kerätty teemahaastattelumenetelmää hyödyntäen vanhemmilta ja sitä on verrattu lasten haastatteluiden aineiston kanssa. Haastateltavien valinnassa käytettiin harkinnanvaraista otantaa ja haastatteluihin valikoitui kouluja ja päiväkoteja pääkaupunkiseudulta mahdollisimman monipuolisesti. Aineiston analyysimenetelmänä hyödynnettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

2 Lapsen paras - yhdessä enemmän -hanke

Lapsen paras - yhdessä enemmän -hankkeessa kehitettiin vuosina 2017-2018 lasten ja perheiden palveluita pääkaupunkiseudun kunnissa. Hanke oli osa hallituksen Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma LAPEa, jonka tavoitteena on kehittää uutta toimintakulttuuria lasten ja perheiden toimivampien, kustannustehokkaampien ja vaikuttavampien palveluiden puolesta. (Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma 2018.)

Hankkeessa oli mukana toimijoita varhaiskasvatuksesta, kouluista, ammattikorkeakouluista, yliopistosta, järjestöistä sekä erityispalveluista. Kehittämistyössä keskityttiin kolmeen kehittämiskokonaisuuteen: perhekeskustoimintamallin kehittämiseen, varhaiskasvatuksen, koulun ja oppilaitosten rooliin lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisen kehittämisessä sekä erityis- ja vaativan tason palveluiden kehittämiseen. Espoon kaupungin vastuualueeseen kuului erityisesti varhaiskasvatuksen, koulun ja oppilaitosten kehittämiskokonaisuus. Kehittämistyöhön osallistui kuntien työntekijöitä ja palveluiden käyttäjiä. Hankkeen sisällä järjestettiin oppimisverkostotilaisuuksia, joissa työntekijät, palveluiden käyttäjät sekä opiskelijat arvioivat ja työstivät alustavia tuloksia. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2018b, 3-5; Socca 2018)

Hankkeen keskeisenä tavoitteena oli lisätä lasten ja perheiden hyvinvointia sekä varmistaa palveluiden yhdenvertainen saatavuus. Lisäksi tavoitteena oli kehittää asiakaslähtöisiä integroituja palveluita ja uusia toimintamalleja pääkaupunkiseudulle. (Socca 2018.)

Tämä opinnäytetyö kytkeytyy varhaiskasvatuksen ja koulun kehittämiskokonaisuuteen. Tutkimusryhmämme Laureassa kokoontui säännöllisesti jakamaan tietoa ja kehittämään yhdessä menetelmiä lasten subjektiivisen hyvinvoinnin keräämiseksi. Tutkimusryhmä tuotti useita opinnäytetöitä liittyen LAPE-hankkeeseen. Sosionomi (AMK) -opiskelijat Hannele Mattsson ja Satu Smolander (2018) tutkivat 5-8-vuotiaiden lasten subjektiivista hyvinvointia tutkimuksessaan *Lasten subjektiivinen hyvinvointi osana Lapsen paras - yhdessä enemmän -hanketta (LAPE)*. Nea Levonen ja Karoliina Sorvari (2019) tutkivat myös lasten subjektiivista hyvinvointia sosionomi (AMK) -opinnäytetyössään *Lasten subjektiivinen hyvinvointitutkimus visuaalisen viestinnän kautta*. Opinnäytetyö painottui lapsen visuaalisen ilmaisun tulkintaan subjektiivisesta hyvinvoinnista.

Ylemmän ammattikorkeakoulun opiskelijat Vesa Setälä ja Jonna Takala (2018) tutkivat lasten subjektiivista hyvinvointitietoa tutkimuksessaan *"Mulle on tärkeää" - lasten hyvinvointitutkimus kehittämistyön perustana* tuottamalla arvokasta tietoa lasten kokemuksista ja ajatuksista mitä hyvä elämä on. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mikä lapsille tuottaa hyvinvointia, mikä heikentää sitä ja millaiset kysymykset ovat oleellisia, kun tutkitaan lasten subjektiivista hyvinvointitietoa. Setälän ja Takalan (2018, 35-50) hyvinvointitutkimuksessa selvisi, että lasten kokemusten mukaan eniten hyvinvointia kaikilla lapsen elämän osa-alueilla tuottavat läheiset sosiaaliset suhteet perheen ja kavereiden välillä. Lapset ovat kertoneet

vanhempien olevan heille tärkeimmät henkilöt heidän elämässään, vanhempien kanssa vieteen yhdessä aikaa sekä heiltä saadaan huomiota ja huolenpitoa. Erityisesti isien rooli ja läsnäolon tärkeys lasten elämässä korostui lasten kokemuksissa. Kaverien rooli lasten hyvinvoinnin kokemuksissa on myös merkittävä; kaverit kuuntelevat, he ovat mukana yhteisessä ajanvietossa ja osana hyvän elämän kokemusta. Tutkimuksessa korostui leikin merkitys lapsille, se oli lasten mukaan mieleisin tekeminen. Harrastus nousi yhdeksi keskeiseksi hyvinvoinnin tuottajaksi ja yleisesti ottaen 6-8-vuotiailla lapsilla oli eniten harrastuksia verrattuna muihin tutkimuksen ikäryhmiin.

Lasten kokemusten mukaan hyvinvointia heikentäviä tekijöitä ovat kiusaaminen, fyysinen väkivalta, pimeän pelko ja ulkopuolelle jäämisen pelko esimerkiksi leikeistä. Tutkimuksessa kävi ilmi, että psykosomaattisella oireilulla ja koulukiusaamisella on selkeä yhteys. Päiväkoti-ikäiset lapset kokivat eniten mielipahaa väkivaltaisesta käyttäytymisestä. Väkivaltatilanteet tapahtuvat yleensä päiväkodissa, toisen lapsen lyömisenä. Ulkopuolelle jäämisen pelko näkyi lasten vastauksissa ryhmästä tai kaveripiiristä jättäytymisenä. Lapsilla oli kokemuksia yksinäisyydestä ja kaverittomuudesta, mikä voi johtaa sosiaaliseen syrjäytymiseen. Tämä on huolestuttava havainto, kun puhutaan näin nuorista lapsista. (Setälä & Takala 2018, 50-52.)

Hanna Takkinen ja Viika Tiainen (2019) kehittivät *Lapsen subjektiivisen hyvinvoinnin mittaristo* ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyössä mittaristoa lasten subjektiivisen hyvinvoinnin tutkimiseen. Tämä opinnäytetyö tuo tehtyjen tutkimusten joukkoon lisäarvoa nostamalla esiin vanhempien näkökulmaa lasten hyvinvoinnin tutkimisessa ja kuvaamalla vanhemman merkitystä hyvinvoinnin mahdollistamisessa. Lisäksi opinnäytetyön ohessa syntyi varhaiskasvatuksen ja koulun ammattilaisten työn tueksi menetelmä lapsen hyvinvoinnin puheeksi ottamiseen vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön.

3 Hyvinvoinnin määrittelyä

Hyvinvointi koostuu yksilön näkökulmasta ihmisen fyysisen, psyykkisen, henkisen ja sosiaalisen osa-alueen kokonaisuudesta. Koettu hyvinvointi tarkoittaa ihmisen näkemystä eri osa-alueista ja niiden kokonaisarviota, joka voidaan nähdä elämäntyytyväisyytenä tai onnellisuutena (Karvonen 2019, 96). Hyvinvoinnin kokemus on subjektiivinen; ulkoisesti samanlaiset olosuhteet tuottavat hyvinvointia vaihtelevasti eri henkilöille. Hyvinvoinnin tilaa voidaan tarkastella myös objektiivisesti esimerkiksi erilaisin mittarein, kun halutaan tutkia hyvinvoinnin tilaa suuremmassa mittakaavassa yleisellä tasolla (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2016; Raijas 2008, 1). Yksi tunnettu tapa määritellä hyvinvointia on ollut Erik Allardtin määritelmä - *having, loving, being*. Sen periaatteena on inhimilliset perustarpeet, jotka ovat jokaiselle välttämättömiä. (Bardy 2009, 229; 234-235.)

Hyvinvoinnin käsitteen määrittely on hyvin moniulotteinen. Arkipuheessa hyvinvoinnilla on erilainen merkitys kuin tutkijakielessä. Arjessa hyvinvoinnin käsite liittyy mielihyvään ja onnellisuuteen, kun tutkimuksissa taas nähdään hyvinvoinnin koostuvan laajemmin ihmisenä olemisen aineellisen perustan lisäksi terveydestä, sosiaalisista suhteista ja sosiaalisesta identiteetistä. (Karvonen 2019, 96.) Ryan & Deci (2001) toteavat, että hyvinvointi on näyttäytynyt kansainvälisissä tutkimuksissa jakautuvan hedonistiseen hyvinvointiin, jolla tarkoitetaan hyvinvoinnin määrittyvän subjektiivisesti ja olevan verrattavissa onnellisuuteen sekä eudaimoniseen hyvinvointiin, jolla viitataan psykologiseen hyvinvointiin ja kokonaisvaltaisesti toimivaan ihmiseen, johon liittyvät myös onnellisuuden, merkityksellisyyden, itsensä toteuttamisen sekä elinvoimaisuuden käsitteet. Näillä kahdella suuntauksella on myös paljon yhteneväisyyksiä ja yhdessä ne muodostavat monimuotoisen kuvan hyvinvoinnin käsitteestä. (Ryan & Deci 2001.)

Tutkimusta tehdessään tutkijan tulee pohtia sitä, millaisessa kontekstissa hyvinvointi nähdään: ajatellaanko, että on olemassa jokin universaali käsitys siitä, mikä on hyvä elämä ja mitä se sisältää, millä tavoin sitä määritellään ja kenen näkökulmasta määrityksiä tehdään. Kuinka kulttuurisidonnaisuus vaikuttaa hyvän elämän käsitteeseen? Hyvän elämän käsite jakaa tutkijoita heihin, jotka uskovat yhteisen hyvinvoinnin perustan olevan olemassa ja heihin, jotka eivät koe, että yhteisiä nimittäjiä on mahdollista nimetä, johtuen monikulttuurisesta maailmasta, jossa elämme. (Saari 2011, 11.)

Hyvinvointia on pyritty tutkimaan erilaisin mittarein ja indikaattorien avulla. Yksi yleinen hyvinvoinnin indikaattori on bruttokansantuote (BKT), mutta sen ohessa on paljon käytetty myös aidon kehityksen indikaattoria (GPI) sekä onnellisten elinvuosien odotetta (HLE). Tällaisia indikaattoreita hyödynnetään erityisesti, kun tehdään vertailevaa tutkimusta, esimerkiksi eri maiden välillä. (Saari 2011, 15; Raijas 2008, 1.) Tässä vain muutamia mainittuna, erilaisia hyvinvoinnin mittareita on löydettävissä lukuisia useita muitakin, riippuen siitä, millaisesta näkökulmasta hyvinvointia haluaa tutkia. Mittarit yksinään ovat kuitenkin todettu riittämättömän suppeiksi hyvinvoinnin tilan kokonaiskuvan määrittelemiseksi (Ben-Airieh, Casas, Frønes & Corbin 2014). Hyvinvointi tulisi nähdä eri toimintojen kokonaisuutena, jossa kaikilla tekijöillä on oma paikkansa, ei vain mitattavissa olevana hyödykkeenä (O'Hara ja Lyon 2014, 114).

Jukka Hoffrén (2011) toteaa Tilastokeskuksen Hyvinvointikatsauksessa, että hyvinvoinnin mittaamista tulee uudistaa vastaamaan nykypäivän edellytyksiä; on otettava huomioon globaali näkökulma ja kehityksen kestävyys myös pidemmällä tähtäimellä. Hänen mukaansa hyvinvoinnin käsitteen tulisi sisällyttää ”taloudellisen kestävyuden kulutuskeskeistä, sosiaalisen kestävyuden ihmiskeskeistä ja ympäristön kestävyuden ekologista näkökulmaa”.

Lasten hyvinvointiin vaikuttaa keskeisesti perhe, jossa he elävät. Vanhempien rooli lasten hyvinvoinnissa on ikään kuin sen pohja; vanhempien keskinäinen suhde luo edellytykset lasten

hyvinvoinnille ja turvalliselle kasvulle ja kehitykselle. Se, millaisen suhteen vanhempi luo lapseen, vaikuttaa häneen perustavanlaatuisesti. Perheen hyvinvointi koostuu niin yksilöidensä kuin koko perheyksikön tarpeista, jonka lisäksi siihen vaikuttavat vanhempien työssäkäynti ja taloudellinen tilanne, arjen sujuminen, kuten esimerkiksi kotitöiden hoitaminen, lähisuvun ja ystävien olemassaolo ja tuki, vapaa-ajanvietto ja harrastukset. (Bardy 2009, 233.)

Tässä opinnäytetyössä hyvinvoinnin käsite ymmärretään laaja-alaisena ja moniulotteisena ilmiönä, joka kuvaa ihmistä holistisena yksilönä. Näkökulma on lapsen hyvinvoinnissa ja hyvinvoinnin määrittelyssä sekä subjektiivisissa hyvinvointikokemuksissa. Tutkimushaastatteluiden kautta saadaan vanhemmilta tietoa siitä, millaisista asioista lapsen hyvinvointi koostuu sekä siihen vaikuttavista vahvistavista ja heikentävistä tekijöistä.

3.1 Hyvinvoinnin määrittelyä Allardtin mukaan

Erik Allardt on suomalainen sosiologi, joka on Suomen ja Pohjoismaiden tunnetuimpia yhteiskuntatieteilijöitä. Allardt on pitkän uransa aikana tutkinut yhteiskunnan rakennetta, sen murrosta, radikalismia sekä hyvinvointia ja siihen liittyviä ilmiöitä. Allardt laajensi hyvinvointitutkimuksen näkökulmaa painottamalla subjektiivista hyvinvoinnin kokemusta, objektiivisten mittareiden ohella, keskeisenä tekijänä hyvinvoinnin mittaamisessa. Hän on toiminut Helsingin yliopiston sosiologian professorina sekä useassa merkittävässä asiantuntijatehtävässä. (Alestalo 2002).

Allardt (1976, 149; 14-16) kuvaa hyvinvointia sellaiseksi tilaksi, jossa ihmisen on mahdollista täyttää perustarpeensa. Hän pohjaa näkemyksensä hyvinvoinnista perustuvan hyvän yhteiskunnan mallille, joka ei ole absoluuttinen totuus tai tarkasti rajattu. Hyvää yhteiskuntaa on vaikea konkretiatasolla määritellä, sillä se on hyvin subjektiivinen, kulttuurillinen ja ajasta riippuvainen käsite. Sen sijaan on helpompaa rajata pois käsitteitä, jotka eivät kuvaa hyvää yhteiskuntaa tai eivät ole hyvinvointia. Allardt perustaa oman näkemyksensä hyvästä yhteiskunnasta Sten Johanssonin näkemukseen, jossa hyvinvoinnin määrittelyn selkiyttämiseksi on otettu huomioon hyvinvointiin negatiivisesti vaikuttavat asiat (Johansson 1970, 29). Johanssonin malli muodostuu määrittelemällä, mitä ovat huonot olosuhteet, havainnoimalla ajankoh- taista poliittista keskustelua ja muodostamalla niiden pohjalta näkemys hyvinvoinnin ti- lasta.

Allardt määrittelee arvoulottuvuuksia, jotka ovat oleellisia ihmisten hyvinvoinnille ja tarpeen- tyydytykselle. Ne perustuvat vuosien saatossa tehdylle empiiriselle tutkimukselle. Arvoulottu- vuudet pohjautuvat 1) tietoon siitä, millaisista asioista ihmiset kärsivät 2) tietoon tavoit- teista, joita ihmiset ilmaisevat yhteiskunnallisella toiminnallaan sekä 3) tietoon ihmisten il- maisemista arvostuksista ja toiveista. Allardt (1976, 16-17) painottaa, että arvoulottuvuudet

eivät ole yleismaailmallisia, vaan ne ovat määritelty Pohjoismaiden olosuhteista käsin. Arvojen toteutuminen muuttaa huonoja olosuhteita sekä muokkaa ihmisten tarpeita ja toiveita; muutos yhdellä osa-alueella heijastuu toiseen.

Allardt määritteli 1970-luvulla hyvinvointia kolmen keskeisen ulottuvuuden mukaan, jotka ovat elintaso (having), yhteisyyssuhteet (loving) sekä itsensä toteuttaminen (being). Myöhemmin 1980-luvun lopulla hän lisäsi vielä yhden ulottuvuuden; tekemisen (doing) täydentämään ulottuvuuksien monipuolisuutta. (Allardt 1993, 88-94.)

Hyvinvoinnin perusta on keskeisten tarpeiden täyttymisessä. Edellä mainitut ulottuvuudet sisältävät kaksitoista keskeistä tarvetta, jotka ovat määritelty pohjoismaisesta hyvinvoinnista katsoen. Elintaso (having) pitää sisällään miten asumme ja millaista työtä teemme. Se kuvaa materialistista omaisuuttamme ja taloudellista tilaamme sekä myös vallitsevaa terveydentilaamme. Tulot toimivat mahdollistajana ja vaikuttavat elintasoon voimakkaasti. Työnteko nähdään itsearvoisena tavoitteena sekä välineenä, jolla voi vaikuttaa elintasoon ja kehittää sitä. Terveys käsitetään laajasti kattamaan koko ihmisen fyysinen ja psyykkinen terveydentila. (Allardt 1976, 121-127; 137-140.)

Yhteisyyssuhteet (loving) kuvaavat sosiaalisia suhteita läheisiimme, ystäviin ja sukuumme sekä universaalia jokaisen inhimillistä tarvetta ja kaipuuta vuorovaikutukseen toisten kanssa. Yhteisyyssuhteissa on nähtävissä arvoja, jotka määrittävät toimintaamme ja ajatteluamme suhteessa toisiin. Suhteissa olennaista on kaksivuoroisuus; välittäessään huolenpitoa ja rakkautta, saa sitä myös itse osakseen. Ongelmat sosiaalisissa suhteissa ovat uhkana mielenterveydelle. (Allardt 1976, 146-147; 50; 44.)

Itsensä toteuttaminen (being) on Allardtın mukaan määritelty sisältävän arvonantoa, korvaamattomuutta, poliittisia resurssien toteuttamisen mahdollisuuksia sekä kiinnostavaa vapaa-ajantoimintaa. Se kuvaa tietoista olemista sekä harmoniassa oloa luonnon ja muiden ihmisten kanssa. Myös omaa elämää koskevassa päätöksen teossa mukana olo kuuluu tähän ulottuvuuteen. Tekeminen (doing) liittyy itsensä toteuttamisen käsitteeseen. Tekeminen tarkoittaa toimintaa, joka on merkityksellistä, itseä vahvistavaa ja kehittävää sekä elämänlaatua lisäävää. Hyvänä esimerkkinä on merkityksellisen työelämän aikaansaaminen ja siitä nauttiminen. (Allardt 1993, 91; Hirvilampi 2015, 69-70; Kivipelto & Saikkonen 2018, 60-61.)

Kuva 1: Hyvinvoinnin ulottuvuudet (mukailtu Allardt 1976)

Hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden määrittely kaipa päivitystä yhä uudelleen ja uudelleen ajassa, jossa elämme. Hyvinvointi on muuttuva tila; käsitys siitä mikä oli hyvinvointia 1950-luvun Suomessa, on erilainen, kuin käsitys hyvinvoinnista 2020-luvun Suomessa. Hyvinvoinnin tilan arvioimiseen käytetään sosiaali-indikaattoreita, jotka antavat tietoa yhteiskunnan hyvinvoinnin tilasta. Tarkoituksena on verrata nykytilaa toivottuun hyvinvoinnin tilaan ja tehdä muutoksia siihen verraten (Allardt 1976, 17). Lisäksi hyvinvoinnintilan arvioimiseen käytetään ajankohtaista tutkimustietoa, jota tuottavat muun muassa WHO sekä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.

Kuten aiemmin on todettu, hyvinvointiin vaikuttaa vahvasti aikakausi, jota elämme sekä tämän hetkiset poliittiset suuntaukset. Allardtin määritelmä hyvinvoinnista on silti toimiva nykyhetkessäkin monipuolisen ja joustavan teoriakehyksen ansiosta.

3.2 Hyvinvointi Suomessa

Suomi on yksi maailman parhaista maista, kun tarkastellaan väestön hyvinvointia niin objektiivisesta kuin subjektiivisesta näkökulmasta (World Happiness Report 2020). Suomi on laajan hyvinvointivaltion edustaja, kuten myös muut Pohjoismaat ovat, mikä osittain selittää menestystä hyvinvointimittauksissa (Kajanoja 2013, 83-84). Yleisellä tasolla voidaan ajatella, että yhteiskunnan tehtävä on turvata riittävä hyvinvoinnin taso, joka tarkoittaa, että heikoimassa asemassa olevia on tuettava. Hyvinvoivat ihmiset ovat keskeinen voimavara yhteiskunnalle. Suomessa kansalaisten perustarpeiden täyttämisessä on onnistuttu keskimäärin hyvin,

jolloin hyvinvointikeskusteluun nousee ylempien tarpeiden – yhteenkuuluvuus, sosiaalinen arvostus ja itsensä toteuttaminen – täyttäminen. (Raijas 2008, 1-2.)

Suomessa hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kirjattu kansanterveyslakiin sekä myös mm. sosiaalihuoltolakiin, työterveyslakiin sekä myös päihdetyötä koskevaan lakiin. Kunnat ovat merkittävässä roolissa terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä ja lainsäädännön käytäntöön panemisessa. Kunnan tulee edistää asukkaidensa hyvinvointia ja edistää alueella terveydellisen, sosiaalisen turvallisuuden ja toimintakyvyn kasvua. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018.) Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen otetaan huomioon kaikilla hallinnon aloilla päätöksenteossa ja pyritään lisäämään poikkihallinnollista yhteistyötä. Parhaiten strategioiden toteuttaminen käytännössä onnistuu, kun kunnat sisällyttävät ne osaksi kuntastrategioita (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018a).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos tuottaa suomalaista aikuisväestöä koskevaa terveys- ja hyvinvointitietoa laajan FinTerveys-tutkimuksen avulla. Tutkimuksessa selvitetään monipuolisesti terveyden, toimintakyvyn sekä hyvinvoinnin teemoja sekä näihin liittyvää hoidon ja avun tarvetta sekä terveyspalveluiden käyttöä. Tietoja on kerätty terveystarkastuksissa sekä vapaaehtoiseen suostumukseen perustuen kyselylomakkeilla. Tietoja hyödynnetään muun muassa terveys- ja hyvinvointipolitiikan suunnittelussa sekä kansallisissa väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyvissä suosituksissa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018b.)

Lasten hyvinvointitietoa on saatavilla erilaisten terveystutkimusten muodossa. Kouluikäisille lapsille ja nuorille suunnattuihin kyselyihin osallistuu 4. ja 5. vuosiluokan oppilaat ja heidän huoltajansa sekä 8. ja 9. vuosiluokan oppilaat. Myös lukiokoulutuksen 1. ja 2. vuoden opiskelijat sekä ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat osallistuvat kouluterveystutkimukseen. Kyselyitä järjestetään joka toinen vuosi. Saatuja vastauksia voidaan hyödyntää oppilaitoksissa kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämässä, kuntatasolla hyvinvointijohtamisessa sekä hyvinvointistrategian suunnittelussa ja valtiotasolla poliittisten ohjelmien ja lakien asettamisessa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on aloittanut viime vuonna FinLapset -tutkimuskokonaisuuden, jossa selvitetään alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä hyvinvointia toteuttamalla kyselyitä 3-6 kuukauden ikäisten lasten vanhemmille sekä 4-vuotiaiden lasten vanhemmille neljän vuoden välein. Tietoja käytetään lapsiperhepalveluiden kehittämiseen sekä terveys-, sosiaali- ja koulutuspolitiikan suunnitteluun. FinLapset -tutkimuksen taustatyönä on tehty Mitä vauvaperheille kuuluu? -tutkimusraportti vuonna 2018, jossa on selvitetty 3-4 kuukauden ikäisten vauvojen ja heidän vanhempiensa hyvinvointia sekä Pienten lasten ja heidän perheidensä hyvinvointi 2018 -tutkimus, jossa on kartoitettu 4-vuotiaiden lasten ja vanhempien hyvinvointia. Tänä vuonna on aloitettu 3-6 kuukauden ikäisten vauvojen vanhempien

kyselytutkimus ja tuloksia on odotettavissa 2021. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020; Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2019.)

Kyselyt tuottavat tärkeää tietoa, mutta on todettava, että lasten ja nuorten hyvinvointitietoa tulisi kerätä laajemmin ja monimenetelmäisesti eri ikäluokilta. Yksi edistysaskel lasten äänen kuuluville saamisessa tehtiin vuonna 2016, jolloin ilmestyi ensimmäinen Lapsibarometri-tutkimus. Lapsibarometrin tavoitteena on saada lasten subjektiiviset kokemukset ja ajatukset kuuluville yhteiskunnassa sekä tuottaa ajankohtaista tietoa lasten asemasta päätöksen teon tueksi. Tavoitteena on luoda pitkäjänteinen tutkimusten julkaisusarja, joita aletaan toteuttaa säännöllisesti. (Tuukkanen ym. 2016.) Olisi tärkeää saada lasten ja nuorten subjektiiviset kokemukset kuuluiin ja mahdollistaa lapsille ja nuorille vaikutusmahdollisuuksia hyvinvointipoliitikassa. Toimivien hyvinvointipalvelujen kehittämisen kannalta olisi hedelmällistä saada hyvinvointitietoa suoraan lapsilta ja nuorilta, heidän kokemusmaailmastaan käsin.

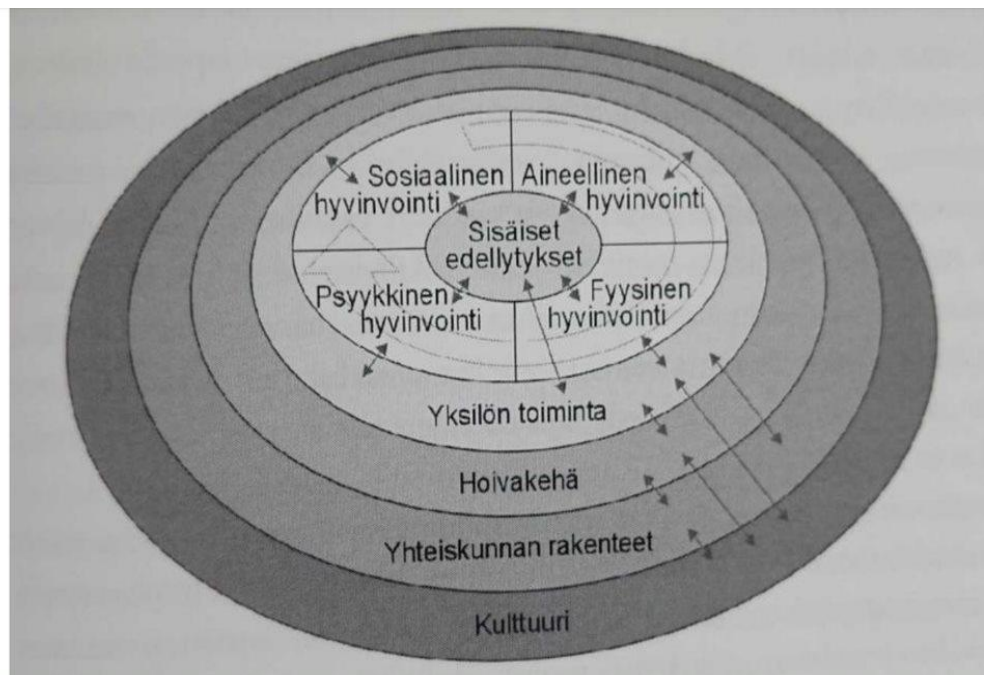
Hyvinvointia mitataan tilastollisesti erilaisin indekseihin. Suomi on tunnetusti sijoittunut hyvinvointitutkimuksissa korkeimmille sijoille, kun on katsottu hyvinvointia hyvinvointipalvelujen näkökulmasta. Esimeriksi vuonna 2005-2010 suomalainen yhteiskunta on arvioitu vaurausindeksin (Prosperity Index) mukaan parhaimmaksi. Vaurausindeksiä laskettaessa otetaan huomioon taloudelliseen menestykseen liittyvät mittarit hyvinvoinnin ja sosiaalisen pääoman lisäksi. (Saari 2011, 21.) Vuoden 2017 Suomen sijoitus oli 149 maan joukossa kolmas (The Legatum Prosperity Index 2018). Onnellisuutta mitattaessa Suomi on ollut kolmen vuoden ajan listauksen korkeimmalla sijalla (World happiness report 2020).

3.3 Hyvinvointi tutkimuksissa

Lapsen paras - yhdessä enemmän -hankkeessa mukana olleiden opiskelijoiden tutkimusryhmässä syntyi useita lasten subjektiivista hyvinvointia tutkivia opinnäytetöitä vuosina 2018-2019, joista mainintoja opinnäytetyön aikaisemmassa kappaleessa. Tämän tutkimuksen pohjana käytettiin Setälän & Takalan vuonna 2018 valmistunutta 5-8-vuotiaiden lasten subjektiivisen hyvinvoinnin tutkimuksen tuloksia. Setälä & Takala haastattelivat 34 lasta pääkaupunkiseudun päiväkodeissa ja kouluissa, tavoitteena selvittää millaiset asiat lapsi kokee merkitykselliseksi ja tärkeäksi omassa hyvinvoinnissaan sekä millaiset kysymykset ovat oleellisia selvittäessä lasten subjektiivista hyvinvointia.

Jaana Minkkinen (2015) on tutkinut väitöskirjassaan lasten hyvinvointitietoa ja luonut lapsen hyvinvointimallin, jossa kuvataan, millaisista osa-alueista lapsen hyvinvointi koostuu. Lapsen hyvinvointimalli perustuu teoreettisiin tutkimustuloksiin lapsen hyvinvoinnista ja kehityksestä. Mallissa yhdistyy hyvinvoinnin peruselementit sekä niiden väliset keskinäiset yhteydet toisiinsa tavalla, jota ei aiemmissa tutkimuksissa tai teoreettisessa tiedossa ole esiintynyt.

Keskeiset hyvinvoinnin osa-alueet ovat Minkkisen (2015, 61-62) mukaan fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja materiaallinen hyvinvointi. Fyysinen hyvinvointi muodostuu terveydestä, sairauden poissaolosta ja fyysisestä toimintakyvystä. Psyykinen hyvinvointi koostuu psyykkisestä terveydestä, emotionaalisesta ja kognitiivisesta hyvinvoinnista sekä lapsen näkemyksestä omasta onnellisuudesta ja elämäntyytyväisyydestä. Sosiaalinen hyvinvointi pitää sisällään lapsen vuorovaikutussuhteet läheisiin. Materiaalinen hyvinvointi muotoutuu positiivisesta taloudellisesta tilanteesta lapsen elämässä. Hyvinvointiin vaikuttaa lapsen henkilökohtaiset resurssit ja edellytykset sekä yksilön toiminta. Yhteiskunnan tasolla lapsen hyvinvointiin vaikuttaa mallissa esitetyt kolme ulointa kehää, jotka tarkoittavat muiden ihmisten sekä instituutioiden toimintaa sekä kulttuuriympäristöä, jossa lapsi elää.

Kuva 2: Lapsen hyvinvointimalli (Minkinen 2015)

Lasten arkikokemuksia on tutkinut Taina Kyrönlampi-Kylmänen väitöskirjassaan ”Arki lapsen kokemana” (2007) nostaten esiin 5-7-vuotiaille lapsille tärkeitä asioita arjessa; perhe, kaverit ja leikki. Arjessa lapset pitävät tärkeänä kiireettömän yhdessäolon vanhempien kanssa sekä arkiaskareiden tekemistä yhdessä. Nämä seikat kuvastavat lasten hyvinvointia, niitä asioita, jotka tukevat hyvää elämää. Väitöskirjassa lasten kokemuksia on kerätty haastattelumenetelmällä. Tutkija on tehnyt kenttätöitä päiväkodissa ja viettänyt aikaa lasten kanssa luodakseen hyvän kontaktin heihin ja saadakseen siten rikasta ja monipuolista aineistoa.

Hirvilampi ja Helne (2014, 2168) ovat tutkineet ekologisesti kestävästä hyvinvointia. Kestävän hyvinvointiyhteiskunnan tulee edistää relationaalista hyvinvointia, joka edellyttää lainsäädännöllisiä muutoksia sekä kokonaisvaltaista käytäntöjen uudelleen organisoitumista. Hyvinvointi

tulisi nähdä ihmisen kokonaisvaltaisena tilana, jossa huomioitaisiin materialistisen hyvinvoinnin lisäksi myös inhimillisiä tarpeita ja haasteita. Hyvinvoinnin edistämisessä tulisi tehdä pitkätäkäytännön suunnitelmia tulevien sukupolvien hyvinvointia ajatellen. Käsitys hyvinvoinnista tulisi siirtää yksilökeskeisestä hyvinvoinnista yhteisölliseen näkökulmaan, jolloin erot hyväosaisten ja huono-osaisten välillä tasaantuisivat. Lisäksi maailman kantokyvyn rajat tulisi tunnistaa ja ymmärtää teknologisen kasvun rajoitteet. Kestävällä tavalla toteutettu, oikeudenmukainen tuotannon ja kulutuksen vähentäminen lisää ihmisten hyvinvointia sekä parantaa ekologisia olosuhteita paikallisesti ja globaalisti, niin lyhyellä kuin pitkällä tähtäimellä.

Hirvilampi ja Helne (2014, 2168-2170) ovat Allardtin hyvinvoinnin määritelmää mukaillen muodostaneet kestävän hyvinvoinnin määritelmän, jossa toteutuvat Allardtin neljä ulottuvuutta *having, doing, loving, being*. Se kuvastaa hyvin eri ulottuvuuksien painotuksia ja sopii erityisen hyvin tähän aikaan, jota juuri elämme.

The HDLB-model (Having-Doing-Loving-Being) and its policy applications.

Dimension	Indicators	Social policy measures
Having -a decent and fair standard of living	-Natural resources: water, food, materials for clothing, construction, etc. -Economic resources: income and wealth -Shelter -Energy -Basic consumption items	-Basic income -Idea of a maximum level of income -Progressive taxation of income and wealth to cut the overuse of natural resources -Revenues and progressive environmental taxes to minimize negative side-effects for poor households
Doing -purposeful and responsible activities	-Meaningful paid work -Social and political activities -Housekeeping -Education and learning -Leisure-time activities -Nature activities (gardening, hiking, etc.)	-Increase in the share of socially and environmentally valuable employment -Work time reduction -Fewer opportunities for consumption
Loving -connective and compassionate relations to others	-Family and kin -Friends -Local communities and society -Global community and the future generations -Other species and nature	-Facilitating caring ethos and practices -Social benefits and services to support families and local communities -Ecosocial social work and green care to support the human-nature relationship

Being -alert presence	<ul style="list-style-type: none"> -Good physical and mental health -Fulfillment of inherent potentials -Sense of autonomy -Creativeness -A strive for serenity, goodness and unselfishness -Experiences of wholeness, aliveness and self-sufficiency 	<ul style="list-style-type: none"> -Favoring slow life and down-shifting -Simplified legislation and comprehensible implementation of welfare systems
--------------------------	---	---

Taulukko 1: Ekologisesti kestävä hyvinvoinnin HDLB-malli (Hirvilampi ja Helne 2014)

Lapsiperheiden hyvinvointia on tutkittu systemaattisesti Stakesin sekä Kansanterveyslaitoksen, myöhemmin Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitoksen tutkimuksissa vuosikymmenten kuluessa. Vaikka lapsiperheitä on tutkittu systemaattisesti, ei tutkimustietoa pienten lasten subjektiivisesta hyvinvoinnista ole juurikaan saatavilla, sillä on ajateltu, että aikuisilta saatava tieto on luotettavampaa (Kallinen, Pirskanen & Rautio 2015, 84). Suomessa pienten lasten hyvinvointia tutkitaan ja seurataan enemmän neuvolassa, mistä saatu tieto liittyy enemmän lapsen kasvuun ja fyysiseen kehitykseen.

Steptoe (2019) toteaa, että mitä enemmän henkilö kokee subjektiivista hyvinvointia, sitä terveempi, onnellisempi ja pitkäikäisempi hän on. Steptoe on tutkinut hyvinvoinnin ja onnellisuuden yhteyttä ja havainnut, että onnellisuuden biologiset korrelaatit ovat yhteydessä terveysvaikutuksiin. Usein onnellisuus ja hyvinvointi käsitetään toisiaan vastaaviksi käsitteiksi ja niiden välillä on Steptoen mukaan yhteys. Hyvinvointiin liittyy fyysisen liikunnan tarve ja sen on todettu kasvattavan hyvinvointia eri ikäluokille tehtyjen tutkimusten mukaan. Hyvinvoinnin ja onnellisuuden tutkimiseen kaivattaisiin lisää monitieteellisiä pitkittäistutkimuksia, jotta näiden ilmiöiden yhteisvaikutukset tulisivat selkeämmin esille.

4 Tutkimusprosessi

Opinnäytetyöprosessi sai alkunsa loppuvuonna 2017, jolloin liityin Lapsen paras - yhdessä enemmän -hankkeen opiskelijoiden kehittämisryhmään ja kiinnostuin lasten subjektiivisesta hyvinvointitutkimuksesta. Tutkimussuunnitelma esiteltiin joulukuussa 2017 ja tutkimuskohdeeksi määrittyivät vanhemmat, joiden lapset osallistuvat hyvinvointitutkimukseen. Tavoitteena oli tutkia vanhempien näkemyksiä ja kokemuksia lastensa hyvinvoinnista sekä siihen vaikuttavia tekijöitä. Aihe herätti mielenkiintoni, sillä hyvinvointi käsitteenä on tutkimuksellisesti kiinnostava sekä myös siksi, että lasten subjektiivista hyvinvointitietoa on ollut tois-
taiseksi vähän saatavilla ja oli kiinnostavaa perehtyä tähän teemaan syvällisemmin. Tässä

opinnäytetyössä aikaisempaa tutkimustietoa täydentämään tulee vanhemman näkökulma lapsen hyvinvoinnin määrittelyyn. Opinnäytetyön ohessa syntyi myös menetelmä lasten hyvinvoinnin puheeksi ottamiseen vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä.

4.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyö on monimenetelmäinen laadullinen tutkimus, jonka tarkoituksena on tutkia 5-8-vuotiaiden lasten vanhempien kokemuksia ja näkemyksiä lastensa hyvinvoinnista haastattelun keinoin. Haastateltavat valikoituivat yhteistyössä Lapsen paras - yhdessä enemmän -hankkeeseen osallistuneiden pääkaupunkiseudulla sijaitsevien päiväkotien ja koulujen lasten vanhemmista. Setälä ja Takala (2018) sekä Mattsson ja Smolander (2018) haastattelivat tutkimuksiaan varten joukon lapsia ja näiden lasten vanhemmille tarjottiin mahdollisuutta osallistua myös haastatteluun ja saada tutkimuksen edetessä tietoa lapsensa mielipiteistä ja kokemuksista omasta hyvinvoinnistaan. Tässä tutkimuksessa vertaillaan lasten haastatteluiden aineistoa vanhempien haastatteluaineistoon sekä tuodaan esiin vanhempien näkökulmia lasten hyvinvoinnista.

Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteitä ovat selkeä sidonnaisuus tutkimuksen viitekehykseen, aineiston kokoaminen luonnollisissa, todellisissa tilanteissa sekä suosimalla ihmistä tiedon keruun instrumenttina. Aineiston keruussa hyödynnetään usein haastattelua sekä havainnointia ja tavoitteena on käsitellä aineistoa monitahoisesti ja syvällisesti. Aineiston lukumäärä ei kerro tutkimuksen laadusta vaan analyysin ja johtopäätösten paino on merkittävässä osassa. Laadullinen tutkimus näkee tutkittavat tapaukset ainutlaatuisina ja arvokkaina itsessään ja pyrkii antamaan teoreettisesti mielekkään tulokinnan tutkittavasti ilmiöstä tai teemasta. Laadullisen tutkimuksen metodeja on lukuisia ja niitä on mahdollista yhdistellä ja liittää toisiinsa oman tutkimusongelman edellyttämiin tarpeisiin. (Hirsjärvi ym. 2013, 164-165; Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Opinnäytetyön tutkimushaastattelut toteutettiin haastattelemalla vanhempia, joiden lapsia oli haastateltu aikaisemmassa vaiheessa. Haastattelussa vanhemmat toimivat suorina informanteina, eikä tiedonhankinnassa ole ollut välikäsiä. Haastattelumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Haastattelun teemat nousivat teorian tiedon, aikaisempien tutkimusten sekä lasten haastatteluiden pohjalta. Teemojen käsittelyn laajuus vaihteli tapauskohtaisesti, riippuen siitä mitä haastateltavan vanhemman lapsi on tuonut esiin omassa haastattelussaan sekä riippuen siitä, mitä vanhempi määritteli oleelliseksi asiaksi hyvinvoinnissa. Haastattelut toteutettiin kevään ja syksyn 2018 aikana lasten päiväkodeissa, kouluissa sekä Laurea ammatikorkeakoulun tiloissa.

Työn tavoitteena on selvittää 5-8-vuotiaiden lasten vanhempien käsityksiä ja kokemuksia lasten hyvinvoinnista. Tutkimus pyrkii vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

- 1) Millaisista asioista lapsen hyvinvointi koostuu vanhemman näkökulmasta?
- 2) Millaiset asiat lisäävät lapsen hyvinvointia ja millaiset asiat puolestaan voivat heikentää sitä?
- 3) Millaista hyvinvointitietoa ja millaisessa muodossa vanhemmat haluavat lapsestaan?

4.2 Aineiston keruu

Opinnäytetyön aineisto koostuu 5-8-vuotiaiden lasten vanhempien haastatteluista. Vanhempien haastattelijajoukko määrittyi lasten haastatteluihin osallistuneiden lasten perusteella. Tutkimuslupia haettaessa pyydettiin vanhemmilta lupa lapsille osallistua haastatteluun sekä kysyttiin halukkuutta osallistua myös itse haastatteluun myöhemmässä vaiheessa. Haastattelutavat valittiin satunnaisotannalla suuremmasta määrästä, sillä käytännön syistä ei ollut mahdollista haastatella jokaista vanhempaa, jonka lapsi oli osallistunut haastatteluun. Vanhemmille välitettiin kuitenkin tietoa oman lapsen haastattelusta, vaikka he eivät osallistuneet tämän opinnäytetyön tutkimushaastatteluihin. Haastatteluun kutsuttujen vanhempien joukosta karsiutui muutamia haastatteluajankohdan perusteella sekä siksi, ettei vanhempia tavoitettu ajan sopimiseksi.

Keväällä ja syksyllä 2018 suoritettiin aineistonkeruuta haastattelemalla 5-8-vuotiaiden lasten vanhempia pääkaupunkiseudun päiväkodeissa ja kouluissa. Haastatteluiden toteutuksessa mukana oli lisäksi toinen YAMK-opiskelija, joka toteutti viisi haastattelua pääkaupunkiseudun kouluissa. Suunnittelimme haastattelurungon yhdessä ja muokkasimme sitä ensimmäisten haastatteluiden jälkeen toimivammaksi muun muassa lisäämällä ja tarkentamalla kysymyksiä ja siten laajentaen haastatteluaineistoa. Olimme yhteydessä yhteyshenkilöihin päiväkodeissa ja kouluissa sekä suoraan haastateltaviin vanhempiin. Päiväkotien ja koulujen kanssa sovimme, että ehdotamme sopivia haastatteluajoja ja vanhemmat voivat ilmoittautua päiväkodille tai koululle ja kertoa mikä aika heille sopisi. Joihinkin vanhempiin olimme itse suoraan yhteydessä, mikäli he olivat antaneet siihen luvan tai heitä ei ollut muuten tavoitettu.

Jokaisessa haastattelussa osallistuvana vanhempana oli lapsen äiti sekä kahdessa haastattelussa mukana olivat myös isät. Kahdessa haastattelussa mukana olivat myös aiemmin haastatellut lapset. Yhteensä vanhempien haastatteluista toteutui yksitoista kappaletta. Yhtä haastattelua varten oli varattu noin tunti, lisäksi aikaa oli varattu tilan järjestelyyn ja teknisten laitteiden valmiiksi laittamiseen. Haastattelutilana toimivat työ- ja kokoustilat, päiväkodin

tiloissa myös askarteluhuone. Haastattelunauhoitteiden kesto vaihteli seitsemästätoista minuutista neljääkymmeneen minuuttiin.

Ennen haastattelun alkua esittelimme itsemme vanhemmille ja kerroimme tutkimuksesta pähkinäkuoressa; tavoitteet, tutkimuskysymykset ja keskeiset teemat. Useat vanhemmat kysyivät, olimmeko samat henkilöt, jotka olivat haastatelleet myös lapset. Kerroimme, että olemme käyneet lasten haastatteluaineistot läpi ja tässä haastattelussa kerromme myös heidän omien lastensa ajatuksia ja kokemuksia subjektiivisesta hyvinvoinnista. Haastattelun alussa pyysimme lupaa haastatteluiden nauhoittamiseen tutkimuksen käyttöön. Jokainen vanhempi antoi tähän luvan. Kerroimme myös vanhemmille, ettei heidän henkilötietojaan tule esille tutkimusaineistossa, vaan käytämme tunnisteena kirjain- ja numeroyhdistelmää, kuten H1. (Ranta & Kuula-Luumi 2017, 418-419.)

Aloitimme haastattelun pyytämällä vanhempia kertomaan heidän perheestään ja normaalista arjestaan. Tämän oli tarkoitus toimia lämmittelykysymyksenä ja aiheen pohjustajana. Haastattelun alussa on tärkeää, että haastattelija luo kohtaamiselle lämpimän ja hyväksyvän ilmapiiirin. (Hyvärinen 2017, 39.) Tämän jälkeen pyysimme heitä määrittelemään, mitä he tarkoittavat lasten hyvinvoinnilla, millaisista asioista se heidän näkökulmastaan koostuu. Määrittely loi pohjan hyvinvoinnin teeman käsitelylle ja sille, että olimme ikään kuin samalla viivalla. Seuraavaksi kysyimme asioista, jotka voivat vahvistaa lapsen hyvinvointia tai mahdollisesti heikentää sitä sekä tekijöiden välisiä painoarvoja.

Tämän jälkeen kuuntelutimme vanhemmilla heidän lapsensa ajatuksia hyvinvoinnista sekä näytimme piirustuksen, jonka lapsi oli tehnyt aiheesta hyvä elämä. Kahdessa haastattelussa äänitteen kuuntelu ei toteutunut ja yhdessä haastattelussa lapsi ei ollut halunnut piirtää kuvaa. Jokainen vanhempi kuunteli mielellään lapsensa sanomaa ja reagoi positiivisella tavalla kuulemaansa. Jokainen vanhempi piti siitä, että he saivat kuulla lapsensa ääntä ja nähdä lapsensa piirtämän kuvan. Lapsen äänen kuuleminen haastattelussa sai vanhemmat suuntaamaan ajatuksensa entistä selkeämmin lasten hyvinvoinnin pohtimiseen ja osa totesikin, kuinka tärkeää on juurikin kuulla lasta ja kysyä häneltä suoraan kokemuksia, eikä olettaa vanhemman näkökulmasta asian olevan jollakin tavalla.

Lapsen äänitteen kuuntelun jälkeen kävimme läpi lapsen haastattelun sisällön. Kysyimme vanhemmilta, millaisia ajatuksia saatu tieto heissä herätti. Tämän jälkeen kysyimme hyvinvointitiedon saamisesta tällä hetkellä, millaisessa muodossa tietoa tulee ja millaisessa muodossa vanhemmat toivoisivat saavansa tietoa. Tätä tietoa hyödynsin kehittäessäni työkalua lasten hyvinvointitiedon välittämiseksi vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Lopuksi vanhempia kiitettiin osallistumisesta haastatteluun ja tuottamalla tärkeää tietoa hyvinvoinnista tutkimukseen. Kerroimme vanhemmille tutkimusprosessin etenemisestä sekä

tähdensimme, että haastatteluaineistot säilytetään suojatuissa tiedostoissa mp3-muodossa. Haastattelut litteroitiin sanatarkasti, jonka jälkeen alkoi aineiston työstäminen.

4.2.1 Teemahaastattelut

Aineiston keruu on tehty teemahaastatteluin. Teemahaastattelussa kysymykset ovat pääpiirteittäin määriteltäviä, vastaajien määrä voi olla melko pieni, mutta haastatteluista saatu tieto syvää. Analyysivaiheessa teemahaastatteluin saatu tieto teettää tutkijalle paljon töitä, sillä tietoa on määrällisesti paljon. Teemahaastattelussa teemojen käsittelyjärjestyksellä ei ole merkitystä haastattelun aikana, mutta haastattelijan tulee pitää huoli siitä, että haastattava pysyy asetetuissa teemoissa ja kaikki teemat tulevat käsitellyiksi. Tämä haastattelumetodi sopii myös määrälliseen tutkimukseen vaikkakin sitä käytetään paljon laadullisessa tutkimuksessa. (Vilkkä 2007, 101-103; Vilkkä 2015; Metsämuuronen 2009, 247; Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Vilkkä (2007, 112-113) kuvaa haastateltavan motivoinnin haastattelun alussa olevan tärkeää. Haastateltavan tulee olla tietoinen mistä on kyse ja mitä häneltä odotetaan. Haastattelussa on hyvä olla niin sanottu juoni, mikä vähentää haastateltavan epävarmuutta ja antaa vaikutelman, että haastattelu etenee hänen odotustensa mukaan. Juonta voi rakentaa esimerkiksi etenemällä yleisistä kysymyksistä yksittäisiin kysymyksiin. Haastattelut etenivät orientoivilla, helpoilla kysymyksillä kohti ydinkysymyksiä ja haastattelut päättyivät aina positiivisiin kysymyksiin ja keskusteluun, jolloin haastateltavalle jää neutraali tai positiivinen tunnetila. Haastatteluissa oli tilaa vanhempien vapaalle kerronnalle ja kokemusten kuvaamiselle. (Kallinen, Pirskanen & Rautio 2015, 50-54.)

Vanhempia haastateltaessa huomionarvoista on se seikka, että haastattelussa voi nousta esiin hyvinkin arkaluontoisia ja herkkiä asioita. Varsinaisena tarkastelun kohteena on lapsen kokemukset ja lapsen kertomukset omasta hyvinvoinnistaan ja niiden tiedoksi tuominen vanhemmille. Vanhemmilta saatu tieto lapsen hyvinvointikokemuksesta on sekundääristä, vaikkakin vanhempien luoma näkökulma lasten vastauksiin voi antaa lasten vastauksille kontekstia. Lasten antamissa vastauksissa on mahdollista, että lapsi saattaa toistaa viimeksi kokemaansa esimerkiksi, jos kysymyksenä on lapsen kaverit ja haastattelu tehdään koulussa, voi lapsi helposti luetella kavereinaan kaikki luokkansa lapset. Haastattelijan tulee myös huomioida se, että lasten ja vanhempien vastaukset ovat myös kulttuurisidonnaisia ja tietyssä määrin yhteisesti jaettuja, eivätkä siis aina täysin yksilöllisiä (Kallinen ym. 2015, 36).

Vanhempien haastatteluilla pyritään saamaan vastauksia siihen, kohtaavatko vanhempien ja lasten näkemykset siitä mikä on hyvää lapsen elämässä sekä tuomaan näkyväksi vanhemmille se hyvä mitä lapsi on kertonut omasta hyvinvoinnistaan. Vanhempien haastatteluilla halutaan

myös saada tietoa siitä, millaisilla kanavilla ja keinoilla vanhemmat toivovat lasten hyvinvointitietoa tuotettavan. Haastatteluilla halutaan myös selvittää kokemus siitä saavatko vanhemmat riittävästi tietoa lastensa hyvinvoinnista esimerkiksi koulun tai päiväkodin kautta. Haastattelun avulla saadaan näkemystä siitä, mitkä seikat vanhempia mahdollisesti huolettavat lasten hyvinvoinnissa tulevaisuudessa.

Vanhempien haastatteluissa haastateltavina olivat pääosin äidit, kahdessa haastattelussa olivat mukana molemmat vanhemmat. Molempien vanhempien haastattelutilanteissa vanhempien välille syntyi vuoropuhelua, jossa vanhemmat täydensivät toistensa sanoja mutta myös esittivät eroavia näkökulmia (Kallinen ym. 2015, 58). Haastattelut toteutettiin mahdollisuuksien mukaan perheille tutuissa ympäristöissä päiväkodilla ja kouluissa. Yksi haastattelu toteutui ammattikorkeakoulun tiloissa. Haastatteluihin varattiin aikaa noin tunti. Haastattelupaikat valikoituivat käytössä olevien resurssien mukaan ja pyrkimys oli luoda tilasta rauhallinen ja neutraali, jossa haastateltava tuntee olonsa mukavaksi sekä osoittaa tutkijan ja haastateltavan olevan samalla viivalla ja samanarvoisia. (Vilkkä 2015.)

4.2.2 Haastattelurunko

Haastattelurunko koostuu lasten hyvinvointia käsittelevistä kysymyksistä ja hyvinvointitiedon vastaanottamista koskevista kysymyksistä. Aluksi haastateltavaa pyydettiin kuvailemaan mitä hyvinvointi tarkoittaa omin sanoin ja siten luomaan yhteistä näkemystä aiheesta. Tämän jälkeen vanhempi sai kuulla äänitekatkelman lapsensa haastattelusta. Haastattelukysymyksissä hyödynnettiin lasten haastatteluista saatuja teemoja ja kerrottiin vanhemmille mitä heidän lapsensa ajattelevat hyvinvoinnista. Kahta haastattelua lukuun ottamatta vanhemmille kuuntelutettiin heidän lapsensa ajatuksia hyvinvoinnista. Jokainen vanhempi koki myönteisenä lapsen äänen kuuluviin tuomisen.

Haastattelun aluksi vanhempaa pyydetään määrittelemään mitä hän tarkoittaa hyvinvoinnilla: mitä se on, millaisista asioista koostuu, mikä siihen vaikuttaa.

- Kertoisitteko teidän perheestänne, ketä perheeseen kuuluu ja millaista arkenne yleensä on?
- Miten määrittelette lapsen hyvinvointia? Millaisista asioista lapsen hyvinvointi koostuu?
- Millaiset asiat/tekijät vahvistavat lapsen hyvinvointia?
- Entä millaiset asiat voivat heikentää lapsen hyvinvointia?

- Miten eri hyvinvoinnin osa-alueet vaikuttavat toisiinsa? Onko jollakin suurempi painoarvo kuin muilla? Miksi?

Vanhempien kanssa käydään läpi hänen lapsensa näkemys hyvinvoinnista ja jatketaan haastattelua keskustelemalla tarkemmin lapsen haastattelussa esiin nousseisiin teemoihin

- Millaisia ajatuksia sinulla/teillä herää lapsenne näkemyksistä/kokemuksista?
- Mistä asioista olette samaa mieltä/eri mieltä?
- Mitkä ovat lapsesi vahvuuksia?

Mitä vielä haluaisit kertoa lapsesi hyvinvoinnista?

Millaista hyvinvointitietoa haluaisit saada lapsestasi?

Millä tavoin tätä tietoa tulisi kertoa/esittää/välittää?

Taulukko 2: Haastattelukysymykset

Haastattelun teemat pohjautuvat lasten haastatteluissa esiin nousseisiin aiheisiin sekä teoreettiseen viitekehykseen. Tarkoituksena oli selvittää, millainen käsitys vanhemmilla on lapsensa hyvinvoinnista ja miten he toivoisivat saavansa tietoa lapsensa hyvinvoinnista ammattilaisilta. Haastattelurungon keskeisiä kysymyksiä olivat hyvinvoinnin käsitteen määrittämiseen sekä siihen vaikuttavien tekijöiden kysymykset. Tavoitteena oli saada vanhemmilta mahdollisimman kattava vastaus näihin tutkimuksen kannalta ydinkysymyksiin.

Haastattelurunkoa testattiin etukäteen kohderyhmään kuuluvilla mutta tutkimukseen kuulumattomilla henkilöillä. Testihaastattelut antoivat hyvää palautetta rungon muokkaamiseen sekä myös käytännön ideoita haastatteluiden toteutukseen. Tutkimushaastatteluissa tuli esiin, että osa vanhemmista koki lapsille esitetyt kysymykset liian vaikeaselkoisina ja abstrakteina, niin että lasten oli vaikea vastata tai he eivät ymmärtäneet kysymystä.

4.3 Aineiston analyysi

Aineiston analysoimisessa on mahdollista käyttää lukuisia erilaisia analyysimetodeja tutkimuksen luonteesta riippuen. Sisällönanalyysissä on eroteltavissa kaksi selkeää suuntausta; teorialähtöinen sisällönanalyysi eli deduktiivinen analyysi sekä aineistolähtöinen sisällönanalyysi eli induktiivinen analyysi. Käytännössä tutkimuskohteena olevista aiheista tutkijalla on aina ennako-oletuksia ja tietoa, johon hän pohjaa uutta tutkimustietoa (Tuomi & Sarajärvi 2018).

Tällöin voidaan puhua abduktiivisesta analyysistä ja joissakin lähteissä tämä tarkoittaa teoria-ohjaavaa analyysiä. Sisällönanalyysissä tavoitteena on luoda tekstistä selkeyttä ja löytää havainnoista merkityksiä. Teoriaohjaava sisällönanalyysi hyödyntää teoreettista viitekehystä sekä aineistolähtöistä analyysiä. Analyysiyksiköt valitaan tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti eivätkä analyysiyksiköt ole ennalta määrättyjä. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi pyrkii luomaan aineistosta teoreettisen kokonaisuuden (Tuomi & Sarajärvi 2018). Puhtaasti aineistolähtöisen sisällönanalyysin tekeminen on hyvin haastavaa, sillä jo tutkimuskohdetta rajatessa ja käsitteitä määrittäessä tutkija tekee valintoja pohjautuen yleisiin ja omiin käsityksiin ja oletuksiin.

Aineiston analyysimetodit ovat kirjavat ja herättävät monenlaisia ajatuksia. Kirjallisuudessa analyysin käsitteitä määritellään ristiriitaisesti ja eri lähteiden mukaan merkitykset ovat erilaisia. Metsämuuronen (2009, 253) toteaa, että aineistoa analysoitaessa on oltava objektiivinen ja neutraali; omat ennakko-odotukset tuloksista eivät saa vaikuttaa siihen, missä valossa tulokset nähdään ja miten niitä tulkitaan. Edellä Tuomi ja Sarajärvi (2018) puolestaan tuovat esiin, että jokainen tutkija tekee valintoja perustuen omiin käsityksiin ja olettamuksiin jo tutkimuksen varhaisessa vaiheessa. Tästä syytä on tärkeää, että tutkimuksessa määritellään ja perustellaan selkeästi tehdyt tutkimukselliset valinnat.

Hyvinvointi monimerkityksellisenä ja subjektiivisena käsitteenä on ihmisille hyvin tuttu, jopa arkipäiväinen (Hirvilampi 2015, 21). Omat henkilökohtaiset käsitykset hyvinvoinnista vaikuttavat toki ajattelussa ja ovat osa katsontatapaa, mutta ne eivät saa rajoittaa aineiston analyysiä tai suunnata tulosten tulkintaa. Tutkijan haaste on olla riittävän objektiivinen ja laitettava syrjään omat mielipiteet saadakseen aineistosta kuuluviin sen todellinen ääni.

Aineiston kerääminen ja analyysi tapahtuvat osittain samanaikaisesti Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 11). Aineiston analyysissä yhdistyvät analyysi ja synteesi; ensin saatu tieto hajotetaan osiksi ja sen jälkeen kootaan yhteen tieteellisiksi päätelmiksi (Grönfors 1985, 145). Jo aineiston keruuvaiheessa tutkija käy saatua aineistoa läpi ja peilaa sitä aikaisempaan teoriaan. Tutkimuksen edetessä aineisto kasvaa ja rikastuu. Jossain vaiheessa tutkija voi huomata saturaatiopisteen saavutetuksi; saatu uusi tieto vahvistaa aikaisemman eikä uusi tieto tuota enää lisää uutta.

Aineiston analyysissä on useita vaiheita, jotka seuraavat toisiaan. Karkeasti jaotellen aluksi saatuun aineistoon tutustutaan, sitä järjestellään ja rajataan. Seuraavaksi saatua tietoa aletaan luokittelemaan ja pyritään löytämään teemoja, jotka toistuvat. Teemoittelun, ilmiöiden tunnistamisen ja aineiston tarkastelun synteessissä tapahtuu analyysiä. Lopuksi analyysistä nousevat tulokset vertautuvat teoriaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Tässä opinnäytetyössä tutkimusaineisto on analysoitu aineistolähtöisen sisällönanalyysin kautta. Aloitin aineiston analyysin tutustumalla aluksi litteraatioihin lukemalla niitä tarkasti

läpi. Litteraatioita aineistosta koostui 47 sivua. Välillä palasin haastatteluiden nauhoitteisiin, sillä haastatteluiden tekemisestä oli kulunut aikaa aineiston analyysivaiheeseen nähden. Lähdin työstämään aineistoa eteenpäin järjestelemällä sitä haastattelurungon sekä tutkimuskysymysten ohjaamina. Tutkimuskysymykset olivat millaisista asioista 5-8-vuotiaiden lasten vanhemmat kokevat lasten hyvinvoinnin koostuvan, mikä hyvinvointia vahvistaa ja mikä hyvinvointia voi heikentää. Lisäksi halusin selvittää, miten lasten hyvinvointitietoa vanhemmille annetaan ja mikä olisi kanava, jonka kautta he toivoisivat tietoa tulevan. Tässä työvaiheessa aineistoa rajattiin tutkittavan aiheen mukaan ja osa tutkimushaastatteluissa esiin tulleista tiedoista jäi tutkimuksen ulkopuolelle, kuten haastattelun alussa tapahtunut haastatteluun johdattelu ja tutkimuksen taustatietojen antaminen sekä vanhempien kuvaukset lapsistaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Aineiston järjestely oli hidas vaihe, mutta sinä aikana aineistoa tuli pohdittua monelta kanalta ja se tuli hyvin tutuksi. Kävin aineistoa läpi koodaamalla erivärisillä kynillä oleellisia havaintoja ja pelkistin havaintoja yksinkertaisimmiksi. Käsittelin aineistoa tutkimuskysymysten mukaan siten, että aloitin käymällä ensin läpi vanhempien vastauksia tutkimuskysymykseen, millaisista asioista lapsen hyvinvointi koostuu. Muodostin aineistosta pelkistettyjä ilmaisuja, joita ryhmittelin alakategorioiksi. Näistä muodostui yläkategorioita, jotka yhdessä kuvaavat tutkimuskysymyksen vastausta. Analysoin kaksi ensimmäistä tutkimuskysymyksen tällä tavoin, kolmanteen kysymykseen käytin teemoittelua kysymyksen luonteen vuoksi. Aineiston analyysin myöhemmässä vaiheessa saadut havainnot yhdistettiin aikaisemmin tehtyjen tutkimusten tuloksiin.

Tässä esimerkki aineiston analyysistä hyvinvointia heikentävistä tekijöistä:

Lapsen hyvinvointia heikentäviä tekijöitä		
Vanhempaan liittyvät tekijät	Kaverisuhteiden ongelmat	Ulkopuolelta tulevat paineet
vanhempi ei ole läsnä lapselle	ongelmat kaverisuhteissa	kiire
vanhempi ei huomioi lasta ja hänen tarpeitaan	kaverittomuus	väsymys
vanhemman aikataulun mukaan eläminen	kiusaaminen	stressi
passiivinen vanhemmuus	kaverisuhteissa tapahtuvat negatiiviset asiat	aikataulujen yhteensovittaminen
riitaisat välit vanhemmilla		somen käyttö
vanhemmilla hankalat välit		
kuormittavat tapahtumat omassa elämässä		
aikuisen maailmassa rauhatonta		

henkinen poissaolo		
läsnäolon puute		
yhdessäolon puute		
vanhemman päihdeongelma tai sairaus		

Taulukko 3: Esimerkki aineiston analyysistä

4.4 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa huomioon otetaan tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti. Näitä käsitteitä käytetään yleisesti kvantitatiivisen tutkimuksen arvioinnissa, mutta niitä voidaan hyödyntää sovelletusti myös kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuuden arvioimisessa (Carring & Hoyle 2011, 129; Tuomi & Sarajärvi 2018). Reliabiliteetti kuvaa tutkimusprosessin luotettavuutta ja toistettavuutta; saisiko toinen tutkija samat tulokset tutkimusaineistosta. Tehty tutkimus on sidoksissa tiettyyn aikaan ja paikkaan, eikä sitä voi siirtää esimerkiksi toiseen yhteiskunnalliseen tilanteeseen (Vilka 2015). Samasta tutkimusaineistosta tulisi saada samanlaiset tulokset, mikäli käytetään samoja tutkimusmetodeja. Kuitenkin jokainen tutkija on yksilö ja hänen toimintaansa vaikuttavat useat henkilökohtaiset ominaisuudet ja ajattelutavat, joten täydellinen samankaltaisuus ei ole mahdollista. Tutkimuksen validiteettiä eli pätevyyttä arvioitaessa katsotaan, onko tutkimukselle valittu tutkimusmenetelmä oikea ja mittaako se niitä tekijöitä, joita sen kuuluukin mitata.

Luotettavuutta voidaan arvioida myös tiedon yleistettävyyden kautta. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuskohteena ovat usein ainutkertaiset, yksittäiset tapaukset, jolloin yleistämisellä tarkoitetaan tutkijan tuloksin yleistettävyyttä. Tulkinta on tutkijan, tutkimusaineiston sekä teorian vuoropuhelun lopputulos (Vilka 2015). Laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena on luoda jotakin uutta tutkittavaan ilmiöön tutkimuksen kautta. Eskola ja Suoranta (2000, 211-213) toteavat, että luotettavuuden arviointi tarkoittaa tutkijan käsitteiden ja valintojen vastaavuutta tutkittavan käsitysten kanssa. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa oleellista on, miten tehdyt tutkimukselliset valinnat on kuvattu ja perusteltu.

Opinnäytetyössäni olen pitänyt tutkimuksen luotettavuutta mukana päätöksenteossa työn eri vaiheissa. Olen pyrkinyt kuvaamaan tutkimuksen vaiheita selkeästi ja totuudenmukaisesti sekä kertomaan tutkimuksen onnistumisista ja haasteista avoimesti. Käyttämäni lähteet ovat perusteltuja ja relevantteja kontekstiinsa nähden.

Kaikki tutkimushaastattelut toteutettiin samaa haastattelulomaketta hyödyntäen, tosin kysymysten paikka saattoi vaihdella haastatteluissa sekä täydentäviä kysymyksiä esitettiin

tilanteen mukaan selkeämmän vastauksen saamiseksi. Tutkimukseen osallistujat määrittyivät aikaisempien lasten haastatteluiden kautta. Osa vanhemmista, joiden lapsia haastateltiin, osallistuivat tähän tutkimukseen. Resurssi- ja aikataulusyistä kaikkia vanhempia ei pystytty haastattelemaan.

Haastattelu aineiston keräämisen metodina on monipuolinen ja räätälöitävissä sopivaksi erilaisiin tutkimusasetelmiin. Haastattelun käyttäminen edellyttää tutkijalta alustavanlaista perehtyneisyyttä haastattelumetodiin sekä tilannetajua ja hienotunteisuutta. Aineiston kerääminen haastatteluin on mielenkiintoinen, haastava ja yllätyksellinenkin tapa saada tietoa tutkitavaan aiheeseen liittyen. Haastattelumenetelmä haastaa tutkijaa, hänen tapaansa nähdä ja kokea maailmaa sekä kykyä olla vuorovaikutuksessa. Hyväksi haastattelijaksi voi tulla kokemuksen ja oppimisen kautta. Minulla oli entuudestaan kokemusta tutkimushaastatteluiden tekemisestä, joten metodina haastattelu oli tuttu. Joka kerta uuteen haastatteluun valmistautuessa on silti uuden äärellä ja jokainen haastattelukokemus on uusi oppimisen paikka. Tutkijana olen vielä urani alkuvaiheessa ja koen oppivani tutkimuksen tekemisestä koko ajan enemmän. Jos voisin tehdä jotain toisin tutkimushaastatteluita toteuttaessani, tekisin lisää apukysymyksiä tarpeen varalle ja varmistaisin, että jokaiselta haastateltavalta kysyttäisiin kaikista teemoista riittävän laajasti.

4.5 Tutkimuksen eettisyys

Eettisyys on kaikkea tutkimuksellista toimintaa läpäisevä periaate, jonka tulee olla tutkijan mielessä koko tutkimuksen ajan. Eettisesti kestävää tutkimusta tehdessään tutkija punnitsee tutkimuksen eri vaiheiden ratkaisujen kestävyyttä sekä pohtii niiden merkityksiä suhteessa siihen, mitä tutkimus on luomassa (Pohjola 2007, 12).

Tutkijan tulee noudattaa tutkimusta tehdessään yleistä tieteellistä tutkijan etiikkaa, joka tarkoittaa tiettyjen hyvien käytäntöjen noudattamista tutkimusprosessissa. Tutkimuseettinen Neuvottelukunta on laatinut ohjeet hyvistä tieteellisistä käytännöistä ja määritelleet, että hyvän tieteellisen toiminnan lähtökohtia ovat rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä. Toisten tutkijoiden tekemää työtä arvostetaan ja tehdään asianmukaiset viitaukset aineistoihin. Tutkimuslupien hankkiminen, avoimuus tutkimuksen tekoon osallistuneiden henkilöiden roolista ja tehtävistä sekä vastualueiden jakaantuminen tulee tuoda esiin selkeästi. Tutkijan tulee kertoa mahdollisista tutkimuksen rahoittajista ja muista sidoksista, jotka vaikuttavat tutkimustyöhön. Tutkijan tulee tehdä eettistä arviointia koko prosessin ajan tiedonkeruu- ja menetelmävalinnoista tutkimuksen julkaisuun saakka. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6-7.)

Tuomi ja Sarajärvi (2018) kirjoittavat, että tutkijan valitsevat eettiset näkökulmat vaikuttavat kokonaisvaltaisesti koko tutkimukseen. Oleellista on tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus sekä argumentaatio ja perustelut lähteiden käytölle. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Tässä opinnäytetyössä on kiinnitetty huomiota opinnäytetyön johdonmukaiseen etenemisen kuvaamiseen ja kerrottu työn eri vaiheista seikkaperäisesti. Tutkijan tekemiä valintoja on perusteltu asianmukaisella tavalla ja liitetty osaksi suurempaa kontekstia. Lähteissä on käytetty suomalaisia sekä kansainvälisiä tutkimuksia, julkaisuja ja artikkeleita, jotka ovat oleellisesti liittyneet tutkittavaan aiheeseen. Lähteiden valinnassa on käytetty kriittistä arviointia siitä, onko lähde tieteellisesti relevantti ja luotettava. Lähteiden käyttö on ollut selkeää ja perusteltua, lähdeviitteet ovat merkattu Laurean käytäntöjen mukaisesti.

Tutkimuksen eettisyys koostuu useasta näkökulmasta, jonka lähtökohtana on tiedon intressin etiikka. Tällä tarkoitetaan tutkimuksen aiheen valintaa ja rajaamista, sen liittämistä teoreettiseen tietoon sekä tutkimuskysymysten muodostamista. Toisessa vaiheessa puhutaan tiedon hankkimisen etiikasta, joka kuvastaa tutkijan suhdetta tutkimuskohteeseen sekä aineiston hankinnan toteuttamisen eri vaiheita. Tämän jälkeen voidaan katsoa tulevan vaihe, joka liittyy tiedon tulkitsemisen etiikkaan. Silloin pohditaan analyysin menetelmiä ja toteutusta sekä tuloksia ja niiden esittelytapoja. Nämä vaiheet tuovat esiin eettisten valintojen kriittiset kohdat, jotka tutkijan tulee voida perustella. Lisäksi tutkijan tulee pohtia, kuinka tutkittu tieto julkaistaan ja miten tätä tietoa voidaan hyödyntää. (Pohjola 2007, 11-12.)

Tutkijana olen pyrkinyt olemaan objektiivinen, tarkka ja huolellinen tutkimuksen eri vaiheissa. Opinnäytetyötä varten haettiin tutkimusluvut yhteisesti LAPE-hankkeen opiskelijoiden kanssa tutkimukseen osallistuvilta kunnilta. Ennen lasten haastatteluita vanhemmilta pyydettiin lupaa lasten osallistumiseen ja tiedusteltiin alustavasti vanhempien halukkuutta osallistua itse myöhemmässä vaiheessa tutkimushaastatteluun. Lasten haastatteluiden jälkeen vanhempia lähestyttiin kirjeitse päiväkotien ja koulujen kautta ja ehdotettiin haastatteluaikoja. Haastattelut pidettiin päiväkotien, koulujen sekä Laurea ammattikorkeakoulun tiloissa. Haastatteluissa kerrottiin vanhemmille tehtävästä opinnäytetyöstä, tutkimusaineistoon liittyvistä salassapitovelvollisuuksista ja yleisistä käytännöistä. Haastateltaville henkilöille korostettiin osallistumisen vapautta ja korostettiin, ettei lopullisesta tuotoksesta voida tunnistaa yksittäisiä vastauksia. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin, mikä lisää tutkimuksen validiteettia. Saatua aineistoa säilytettiin turvallisesti salasanaa lukittujen mp3-tiedostojen takana. Vilka (2007, 115-116) puhuu litteroinnista vuoropuheluna tutkijan ja aineiston välillä. Litterointi on työlästä ja aikaa vievää työskentelyä. Litteroinnin tarkkuus riippuu siitä, mitä tutkimuksella tavoitellaan ja millaisia lähestymistapoja tutkimisessa käytetään. Litterointi helpottaa aineiston analyysiä, vaikuttaa tutkimuksen laatuun ja luottamuksellisuuteen.

Clarkeburn ja Mustajoki (2007, 101-102) kirjoittavat, että tutkimustuloksiin vaikuttavat tekijät tulee tuoda avoimesti esiin tutkimuksessa. Tekijät voidaan jakaa sisäisiin ja ulkoisiin

tekijöihin. Sisäisiä tekijöitä ovat koejärjestelyt, käytetyt aineistot, laitteet ja menetit. Ulkoiset toimet ovat ihmissuhteisiin, rahoitukseen, poliittiseen tai tutkimukselliseen ilmapiiriin liittyviä tekijöitä. Näitä tekijöitä on kuvattu tässä opinnäytetyössä mahdollisimman tarkasti.

5 Tutkimustulokset

Tässä luvussa käydään läpi löydettyjä tutkimustuloksia. Vanhempien haastatteluiden tutkimustuloksia verrataan lasten haastatteluiden tulosten kanssa ja tutkitaan, millaisia yhtäläisyyksiä ja eroja on löydettävissä sekä myös mitä yllättävää tai erilaista aineistoista kumpuaa seuraavassa luvussa 6 Johtopäätökset. Tutkimustulokset on esitetty niin, ettei yksittäinen henkilö tule tunnistetuksi.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksinä olivat ”Millaisista asioista lapsen hyvinvointi koostuu vanhemman näkökulmasta? (1) Millaiset asiat lisäävät lapsen hyvinvointia ja millaiset asiat puolestaan voivat heikentää sitä? (2) Millaista hyvinvointitietoa ja millaisessa muodossa vanhemmat haluavat lapsestaan? (3) Tutkimushaastatteluissa haluttiin selvittää vanhempien näkemyksiä siitä, mistä lasten hyvinvointi koostuu niin oman lapsen kohdalla kuin yleisellä tasolla. Osa vanhemmista oli pohtinut aihetta ennen haastatteluun tuloa, mutta se ei ollut tutkimuksen kannalta edellytys. Hyvinvointi teemana kiinnosti vanhempia ja suurin osa oli hyvin kiinnostuneita lastensa hyvinvoinnin tilasta ja toivoi olevansa ajankohtaisimman tiedon äärellä. Osa vanhemmista koki, että sai riittävästi tietoa lapsensa hyvinvoinnista elämällä yhteistä arkea yhdessä ja tekemällä omia havaintoja lapsestaan.

Haastatteluja toteutui yhteensä yksitoista, mutta osallistuneita vanhempia oli kolmetoista. Aineistossa ydinperheitä oli N= 7/11 vastaajista. Uusioperheessä asui N= 2/11 ja yksinhuoltajien perheitä oli N= 1/11. Haastatteluun osallistui yleisimmin äidit, vastaajista N= 11/13. Molemmat vanhemmat olivat mukana kahdessa haastattelussa. Lasten sukupuolijakauma toteutui niin, että haastateltujen vanhempien lapsista poikia oli 63,6%, tyttöjä puolestaan 36,3%.

5.1 Hyvinvoinnin määrittelyä vanhempien näkökulmasta

Tutkimushaastatteluiden perusteella muodostui melko yhtenäinen jaettu käsitys siitä, mistä lapsen hyvinvointi koostuu. Hyvinvoinnin osatekijöiksi määrittyivät sosiaaliset suhteet, terveys, luotettava ja läsnä oleva vanhemmuus, sosiaaliset ympäristöt, mielekäs tekeminen sekä perustarpeiden täytyminen.

Perustarpeiden täytyminen on laajempi käsite, joka pitää sisällään ravintoon (N= 6/13), lepoon (N= 2/13), vaatetuksen (N= 2/13), turvallisuuteen (N= 5/13) sekä huolenpitoon (N=

2/13) liittyvät asiat. Kuusi vanhempaa mainitsi yleisesti *perusasioiden* tai *perustarpeiden* täyttyminen olevan hyvinvoinnin ydin. Tutkimushaastatteluissa käytiin keskustelua siitä, mitä vanhemmat tarkoittavat perustarpeilla ja osa vanhemmista nimesi tarpeita edellä mainitulla tavalla.

Lähes jokainen vanhempi (N= 10/13) koki, että *perusasioiden* tulee olla kunnossa ennen kuin lapsen riittävästä hyvinvoinnin tasosta voidaan alkaa puhumaan. Usean vanhemman ajattelussa oli viitteitä Maslowin (1943, 370-396) tarvehierarkiateoriaan, jossa on määritelty, että jokaisella yksilöllä on universaaleja perustarpeita, joiden tulee tyydyttyä tietyssä hierarkkisessa järjestyksessä. Ylemmälle tasolle päästäkseen alempien tarpeiden tulee olla saavutettu, jotta eteneminen on mahdollista. Tasot etenevät fysiologisista tarpeista, turvallisuuden tarpeisiin, yhteenkuuluvuuden ja rakkauden tarpeisiin, arvonnannon tarpeisiin ja itsensä toteuttamisen tarpeisiin. Vanhemmat eivät itse tuoneet tätä suoran esiin, mutta tutkimusaineiston tarkastelun perusteella käy ilmi, että teoria on ajattelun taustalla.

”Kyllä ensimmäisenä mitä mää sanoisin, mää sanoisin varmaan, että perusturvallisuus kuuluu siihen. Jos ajattelee niinkun hyvinvointia et se olis sen kaiken pohjalla. Että siihen rakentuu se kaikki sälve ja hälpe päälle.” H1

”Tietysti perhe, siis jotenkin että, et huolehditaan semmosista perusasioista, et kaikki on silleen, asiat toistuu riittävän jotenkin.. sillain samanlaisina ja sillä tavoin ennakoitavina lapsen näkökulmasta ja vanhemmat asettaa ne puitteet missä toimitaan” H2

”Mun mielestä se kyllä muodostuu perusasioista, turvallisuus, lepo, ravinto, huolenpito, tietysti kun nyt puhutaan tän nuorimman osalta niin--- kyllä se sellasta huolehtimista monella tavalla on.” H3

”Mä aattelen et keskiössä siinä on perhe ja se perheen niinkun hyvinvointi ja et niitten ihmisten väliset suhteet et siellä perheessä kaikki toimii hyvin ja se lapsi on siellä rakastettu ja hyväksytty ja saa olla oma itsensä, tehdä asioita mistä tykkää ja saa toteuttaa itseään ja tulee rakastetuksi ja sitten kuitenkin siellä on ne rajat ja säännöt ja se on niinkun mun mielestä se hyvinvoinnin keskiö ja sit tulee se muu sosiaalinen piiri mihin tietysti kuuluu kaverit ja muut läheiset” H4

Osa vanhemmista koki, että perustarpeiden tyydyttyminen on ilmiselvää Suomen hyvinvointivaltiossa, niin ettei niitä tule edes ajatelleeksi arjessa. Lapsen hyvinvointiin kuuluu kokemus onnellisuudesta ja rakastetuksi tulemisesta.

”Se, että tuntee olonsa onnelliseksi. Se on periaatteessa kaikki semmonen niinku... no on tietysti ihmisellä kaikki perustarpeet mutta ne on jotenki niin semmosia itsestäänselvyyksiä täällä Suomessa niin ei sillä tavalla osaa niitä laskea siihen. Että ne jotenki ois suuressa osassa. Tottakai ne on mutta se et se ei oo niin relevanttia ittellet laskee niitä siihen. Mut että se laps on, kokee olonsa onnelliseksi ja se et sitä rakastetaan ja se et se tietää sen että sitä rakastetaan.” H6

Merkittävässä roolissa lasten hyvinvoinnissa ovat sosiaaliset suhteet niin perheessä kuin lähiympäristössä. Suhdetta vanhempiin ja sisaruksiin pidettiin ensiarvoisena ja perhe yksikkönä korostui hyvinvoinnin lähtökohtana. Vastaajista viisi koki perhesuhteiden ja perheen hyvinvoinnin vaikuttavan merkittävästi lasten hyvinvointiin. Koko perheen hyvinvointi nähtiin merkittävänä tekijänä lapsen hyvinvointia arvioitaessa. Perheyhteisö on lapsen tärkein sosiaalinen ympäristö, etenkin kun puhutaan pienten lasten hyvinvoinnista. Perheen hyvinvoinnin nähtiin heijastuvan laajalle alueelle koko lapsen elämässä.

Sosiaaliset suhteet päivähoidossa ja koulussa näyttäytyivät vanhemmista yhtä tärkeänä lasten hyvinvoinnin näkökulmasta. Vastaajista kuusi koki ystävyssuhteiden toisiin lapsiin omassa päiväkotiryhmässä tai luokassa tai harrastuksissa kuuluvan hyvinvoivan lapsen elämään. Usea vanhempi kertoi lapsillaan olevan kavereita monessa eri sosiaalisessa ympäristössä. Myös muiden läheisten aikuisten ja sukulaisten rooli lapsen hyvinvoinnissa nähtiin merkittävänä lapsen hyvinvoinnin kannalta. Vastaajista kolme koki, että perheen ulkopuolinen, muu sosiaalinen vuorovaikutus vaikuttaa lapsen hyvinvointiin merkittävästi.

Vanhempien näkemyksissä esiintyi myös laajempien sosiaalisten suhteiden vaikutus lasten hyvinvointiin. Osa vanhemmista (N= 3/13) koki ympäröivän naapuruston ja yhteisön olevan suuressa roolissa hyvinvoinnin tuottamisessa lapsille.

”Lasten hyvinvointi ylipäättään liittyy paljolti koko sen perheen hyvinvointiin mut koko sen ympäröivän yhteisön hyvinvointiin” H10

Merkittävimmät sosiaaliset ympäristöt vanhempien mukaan lapsen hyvinvoinnille ovat koti, päivähoito sekä koulu. Näissä ympäristöissä lapset viettävät suurimman osan ajastaan arjessa. Kodilla viitattiin kodin fyysiseen muotoon, turvallisuuteen sekä kotiin turvasatamana ja levon tarjoajana. Päiväkodin ja koulun nähtiin olevan lapselle merkittävä toimintaympäristö, joka voi tukea lapsen positiivista kasvua ja kehitystä.

”No koulu, koulu on lapsella ja siellä on hyvä olla ja ne ihmissuhteet toimii” H4

”Ehottomasti mä ajattelen että siellä kotona, kun siellä on kaikki kunnossa niin sieltä se kumpuaa, sit sen lapsen on niinkun helppoa ja turvallista olla niin voi hyvin muuallakin et jos siellä kotona on asiat päin seiniä niin sit se näkyy siellä kaveripiirissä ja koulussa ja harrastuksissa ja kaikessa.” H4

Vanhempien (N= 5/13) mielipiteissä kävi ilmi, että toiminnallisuus, liikunta ja itsensä ilmaisu ovat hyvinvoinnin toteutumisen näkökulmasta erittäin oleellisia. Vanhemmat korostivat mielekkään, kehittävän tekemisen tarjoavan lapselle mahdollisuuden oppia uutta ja kehittää taitojaan. Myös leikin mahdollisuutta pidettiin tärkeänä sekä sitä, että lapsi saa vapaasti valita tekemisensä. Hyvinvoinnille oleellista nähtiin myös olevan virikkeellinen toimintaympäristö ja mahdollisuudet harrastaa.

”Se että tavallaan lapsi pääsis purkamaan sitä toiminnan tarvettaan tai just liikkumisen tai mitä se sit on, piirtämisen, tanssimisen mitä tahansa. Että ois jotenki sellasta tilaa ja aikaa.” H10

”Lapsethan niinku tykkää et on virikkeitä, semmosta kaikennäköstä Hoploppia ym mut ehkä se ei oo kuitenkaan aina se että niinkun.. et semmonen niinkun ihan varmaan vaan perusarki.” H11

Arjen toistuminen johdonmukaisena ja samanlaisena nähtiin olevan osa lapsen hyvinvointia. Tämä näkyi vanhempien mielipiteissä niin, että vanhemmista kahdeksan (N= 8/13) kuvasi arjen ennakoitavuuden ja pysyvyyden olevan vanhempien vastuulla. Vanhemmat asettavat rajat ja vakaat olosuhteet, jossa perheet elävät. Luottamuksen merkitys nousi selkeästi esiin hyvinvointia määriteltäessä. Luottamus vanhempiin ja läheisiin aikuisiin koettiin oleelliseksi osaksi hyvinvointia.

”Pysyvä arki, asiat toistuu turvallisesti eteenpäin, soljuu et se lapsi tietää että mitä niinkun tapahtuu esimerkiksi huomenna ja viikon päästä.” H4

Osa vanhemmista (N= 3/13) nosti esiin lapsen terveyden yhtenä tärkeimmistä hyvinvoinnin tekijöistä. Hyvä terveydentila mahdollistaa lapselle tasapainoisen arjen ja luo positiiviset mahdollisuudet hyvälle kasvulle. Lapsen terveydentilaan nähtiin liittyvän myös tietynlaisen huolettomuuden, ettei elämässä ole murheita, joista lapsen tarvitsee kantaa vastuuta tai vaivaa.

”Mutta ehkä nyt vaan sekin et jos ei oo puhuttuja tai puhumattomia suuria murheita kokoajan niinku taustalla tai jotain semmosta niin ehkä nyt sekin silleen tavallaan vapauttaa voimaan hyvin.” H10

Osa vanhemmista (N= 2/13) toi esiin, että lapselle välittyvä rakkaus on osa hyvinvointia. Vanhempien näkökulmasta on tärkeää, että lapsi tietää olevansa rakastettu ja vanhemmille merkityksellinen. Eräs vanhempi koki, että lapsen hyväksyminen tukee lapsen hyvinvointia. Lapsen onnellisuuden kokemus tulkittiin yhdessä haastatteluissa yhdeksi oleellisimmaksi tekijäksi.

5.2 Hyvinvointia vahvistavat tekijät

Lapsen hyvinvointia vahvistavia asioita ilmeni aineistossa useita. Vanhemmat kokivat yleisesti ottaen oman roolinsa merkittävimmäksi hyvinvoinnin lisäämisessä. Sen lisäksi läsnäolo, sosiaaliset suhteet sekä arkirutiinien tärkeys korostui aineistossa; ennakoitavuus, jatkuvuus ja toistuvuus tuovat lapselle turvaa.

Vanhemman aktiivinen rooli oli yleisin esiin noussut teema vanhempien haastatteluissa (N= 6/13), mikä lisäisi lapsen hyvinvointia. Vanhemman aktiivinen rooli tarkoittaa aikuista, joka on aidosti kiinnostunut lapsestaan, on sitoutunut perheeseensä ja nauttii perhe-elämästä. Vanhempien keskinäiset hyvät välit sekä halu viettää aikaa yhdessä perheenä nousivat esiin vahvistavina tekijöinä. Vanhempi tietoisesti vähentää ärsykkeiden määrää lapsen elämästä ja maadoittaa hänet oikealla tavalla.

”No ehkä se kiinnostus lapsen asioihin tottakai— vaikka on pieni niin saa olla vaikuttamassa sitten päätöksiin” H3

Läsnäolo (N= 5/13) nähtiin toiseksi merkittävimpinä lapsen hyvinvoinnin lisääjänä ja se määriteltiin muun muassa yhteisenä vanhemman ja lapsen välisenä ajanviettona tai perheen kesken, kuuntelemalla lasta ja olemalla hänelle avoin.

”Ihan se läsnäolo ja se avoimuus ja jotenki semmonen.. semmonen että se laps tuntee olonsa hyväksytyks ja se aikuinen oikeesti on niinku kiinnostunu ja et se aikuinen halua viettää sen lapsen kanssa aikaa.” H6

”Turvallisuudentunne et on niinku aikuisia lähellä kelle, jos on jotain harmitusta niin voi tulla kertomaan.” H8

”Varmaan aika, ylimääräinen aika olis semmonen, että tota.. tietysti se et lapsille ei oo niinkun aikatauluja ja stressii aikatauluista, ne on aikuisten ongelmat.” H11

Toistuvat, turvalliset arkirutiinit nähtiin vahvistavan lapsen hyvinvointia (N= 4/13). Ennakointi tulevista tapahtumista ja muutoksien mahdollisimman pieni esiintyvyys olivat keskeisiä rutiineihin vaikuttavia seikkoja. Aikataulujen nähtiin kuuluvan ennemminkin aikuisten maailmaan, lasten ei tarvitse kokea niistä stressiä tai vastuuta. Lapsella on lupa olla huoleton ja vapaa, aikuinen on se, joka pitää langat käsissään ja kantaa vastuun.

”—Ja varmaan sitten mahdollisimman vähän semmosia isoja muutoksia noihin rutiineihin sitten” H2

”Tietty rytmi siinä et tiettyyn aikaan päivästä tapahtuu sitä ja tätä, et siis semmonen arkirutiinit et ne tavallaan toistuu päivästä toiseen suht samana, samantyyppisenä” H8

Aineistosta nousi esiin perusasioiden tärkeys hyvinvointia vahvistavana tekijänä (N= 2/13). Kun perusasiat ovat kunnossa, on saavutettu tietty hyvinvoinnin taso, jonka päälle voi rakentaa moniulotteisempaa hyvinvointia. Perusasioiden ydin on sama kuin aiemmin kuvattu hyvinvoinnin määrittelyssä.

” Ne peruspilarit on kunnossa ja joo ja sit varmasti se että vanhemmilla on hyvät välit. Se on niinkun se ensiarvoisen tärkeä juttu mun mielestä.” H1

Sosiaaliset suhteet nähtiin hyvinvointia lisäävinä tekijöinä kolmen vanhemman haastatte- luissa. Sosiaalisten suhteiden ajatellaan tuovan lisää rikkautta ja monimuotoisuutta lasten elämäänsä sekä tukevan lasten ihmissuhdetaitojen kehitystä. Hyvät ihmissuhteet tukevat lapsen turvallista kasvua ja kehitystä.

”Nimenomaan ne hyvät ihmissuhteet, hyvät ihmissuhteet perheessä ja hyvät ihmissuhteet niinkun laajennetussa perheessä ja suvussa ja sitten että koulussa ja siis niissä muissa toimintaympyröissä missä se lapsi ikinä onkaan.” H2

Edellä mainittujen teemojen lisäksi hyvinvoinnin vahvistamiseen liittyy yksittäisiä lapsikohtaisia tekijöitä, jotka vahvistavat hänen hyvinvointiaan, kuten oikea-aikaisen oppimisen tuen saaminen. Hyvinvoinnin määrittelyssä on tilaa yksilöllisille piirteille, jotka ovat merkityksellisiä juuri tietyille henkilöille. Vanhemmat puhuivat lapsista yleisellä tasolla sekä myös oman lapsen hyvinvoinnista. Yhdelle lapselle harrastus voi olla yksi tärkeimmistä hyvinvoinnin tekijöistä, kun taas toiselle se on tiiviit kaverisuhteet.

5.3 Hyvinvointia heikentävät tekijät

Vanhemmuuden rooli (N= 5/13) korostui lapsen hyvinvoinnin haasteita analysoitaessa. Vanhemman välinpitämättömyys, oman aikataulun mukaan eläminen ja henkinen poissaolo ovat keskeisiä hyvinvointia heikentäviä tekijöitä. Passiivinen vanhemmuus haittaa lapsen turvallista kasvua ja kehitystä ja heikentää hänen vuorovaikutussuhteensa kasvua. Vanhempien riittaisat välit nousivat myös merkittäväksi hyvinvointia uhkaavaksi tekijäksi, samoin aikuisen maailman rauhattomuus. Jos vanhempi elää hyvin kuormittavaa elämänvaihetta, heijastuu se väistämättä lapsen hyvinvointiin.

”Jos vanhemmilla on kovin hankalat välit keskenään syystä tai toisesta, joko yhdessä asuvilla vanhemmilla tai erillään asuvilla vanhemmilla, mut se sellanen vanhempien riitasuus tai jotenkin semmoset hankalat välit, niin se kyl heikentää huomattavasti lapsen hyvinvointia ja toki sitten myös jos sä meet läpi, koet sellaisia tosi kuormittavia tekijöitä, jos vaikka vanhemmat sairastaa tai on kohutuuttoman huono taloudellinen tilanne” H2

”Se, että ei olla läsnä, semmosta passiivista vanhemmuutta” H6

”Jos ei oo vanhemmat läsnä. Ja tota.. ei huomioi lasta ja hänen tarpeitaan. Et pitää mennä enemmän sitä vanhemman aikataulun mukaan” H7

”Vaik ois ihan tavallista niin sit just silti tavallaan se semmonen, miten sen sanois, henkinen poissaolo tai se niin niinku kyl se ainaki tuntuu et just jos on koko ajan kiinnostuneempi jostain muusta tai jotenki stressaantunu kaikesta muusta” H10

Ulkopuolelta tuleviin paineisiin kuvastuu kiire, stressi ja väsymys, joita erityisesti vanhempi kokee. Huoli aikataulujen pitävyydestä ja toteutumisesta stressaa aikuisia, ja se näyttäytyy haasteena lasten tarpeiden huomioimisessa. Ulkopuolelta tulevat paineet näkyivät kolmen vanhemman vastauksissa.

”No se on ehkä toi aikataulujen yhteensovittaminen, että kun isosiskolla on paljon menoja ja tälläsiä niin tavallaan se että löydetään semmonen että kaikki saa sitä aikaa ja huomiota ja sitten toisaalta et on niinku myös semmosta löhöaikaa perheenä, ettei aina tarvii olla suorittamassa” H9

”Varmaan jos on kiire, väsyny, stressaantunu tai jotenki kaikkee näitä yhtä aikaa niin kyl sen huomaan heti lapsen käytöksessä ainaki” H10

Aineistosta nousi esiin vanhempien näkemys kaverisuhteiden ongelmien merkityksestä lasten hyvinvoinnin heikentymisessä (N= 3/13). Jos kavereiden kesken on riitaa, tai muita ongelmia, näkyy se nopeasti lapsen hyvinvoinnissa. Myös kiusaaminen nähtiin yhtenä isona tekijänä, joka heikentää hyvinvointia. Kiinnostavana ilmiönä nousi myös esiin somen käyttö.

”Mä jäin miettiin tossa siitä hyvinvoinnista, että jos joku huolettaa, niin siis tää siis somen käyttö on semmonen mikä pitää nostaa esille nyt tässä tämänhetkessä maailmassa et— kyllä sitä somen käyttöä pitää kontrolloida että huolisani siis mä oon yleisellä tasolla” H4

5.4 Painoarvo hyvinvoinnin tukemisessa

Vanhemmilta kysyttiin, millainen painoarvo eri tekijöillä on suhteessa lapsen hyvinvointiin, kenellä on suurin vastuu tai vaikutus siihen, voiko lapsi hyvin. Vanhemmista viisi (N= 5/13) koki kodilla olevan suurin merkitys. Käsitteenä koti tarkoittaa yhdessä asuvaa perhettä, ilma-
piiriä, joka kotona vallitsee. Koti nähtiin lapselle turvallisena paikkana, jossa muilla elämän osa-alueilla olevat ongelmat tulevat näkyviin.

”No siis ehottomasti mä ajattelen että siellä kotona, kun siellä on kaikki kunnossa niin sieltä se kumpuaa sit sen lapsen on niinkun helppoa ja turvallinen olla niin voi hyvin muuallakin” H4

”Kotona näkyy kaikki jos menee kavereiden kanssa huonosti tai koulussa että koulussa ollaan jotenkin niin erilailla ja käyttäydytäänkin ihan erilailla” H5

Kahdessa vastauksessa nostettiin esiin vanhemman vastuu hyvinvoinnin mahdollistajana ja sen tärkeimpänä tasapainottajana. Vanhemman roolin nähtiin vaikuttavan lapsen asumiseen, vapaa-aikaan sekä yhdessäoloon.

”No meillä vanhemmillahan on hirveen suuri vastuu siitä, kaikkein suurin, koska me kuitenkin määritetään missä me esimerkiksi asutaan ja mitä me tehdään työkseen, kuinka paljon aikaa me sitä kautta niinku on sitte lasten kanssa ja mitä ekstrapäivästä lapsille hommataan päiväkodin ja koulun ulkopuolella” H7

”Mä ainaki vanhempana kyl se niinku päävastuu on meillä, jotenki että.. toki ne niinku muutkin varmasti pystyy niinku horjuttamaan merkittävällä tavalla, mut kyl mäki jotenki aattelin sen et se niinku.. ensisijainen, se tavallaan tasapainottava väline pitäis olla ne vanhemmat ja ne kotiolot, et tavallaan se sit just auttaa siihen et kestää” H10

Koulun merkitys tärkeimpänä tekijänä nousi esiin yhdessä haastattelussa. Usean vanhemman mielestä usealla tekijällä on vaikutusta, eikä yhtä voi nostaa ylitse muiden. Eräs vanhempi koki, että on perhekohtaista, mitkä tekijät vaikuttavat eniten lapsen hyvinvointiin.

”Kyl niil kaikilla iso osa siinä on. Ja jos kotona ois jotenki rauhatont nii kylhän se niinko.. sit se on merkittävä osa mun mielest siin kohtaa niinpäin ainaki” H10

”Se voi tietysti vaihdella ihmisestä riippuen ja perheestä riippuen” H11

5.5 Ammattilaisilta tuleva hyvinvointitieto

Hyvinvointitiedon saaminen jakoi vanhempien mielipiteitä; osa (N= 4/13) koki saavansa hyvin tietoa, riittävästi omaan tarpeeseen ja riittävän usein, kun taas osa vanhemmista (N= 3/13) koki, ettei tietoa tule tarpeeksi eikä tarvittavan usein. Vanhempien mielipiteet hyvinvointitiedon saamisesta vaihtelivat laidasta laitaan, osa vanhemmista vertaili päiväkotia, joissa lapsi on ollut, tiedonsaannissa ja osa vertasi päiväkotia koulun kanssa. Vanhemmat kokivat, että päiväkodissa hyvinvointitietoa saa enemmän kuin koulumaailmassa. Useat vanhemman kuvasivat ymmärtävänsä ammattilaisten paineet työssä sekä tiedonvälitykseen käytettävät resurssit ja siksi näkivät tilanteen olevan tämänkaltaisen.

”Se, et mä pysyisin ite kokoajan kartalla siinä, että mikä sillä on sillä lapsella tilanne” H6

”Kaikki mikä tulee lapsen suusta ja sieltä oikeesti lapsesta, koska aikuiset tekee niin paljon oletuksia että lapset ajattelee näin ja lapset haluaa tätä ja

lapset tykkää tästä mikä ei välttämättä pidä ollenkaan paikkaansa niin kuin sil-
lain yleisellä tasolla” H4

”Lapsia aina aliarvioidaan ja se on mun mielestä hirveen surullista ja kauheeta”
H4

Yleensä tietoa annetaan sanallisesti keskustellen, mikä onkin yleisesti ottaen vanhempien en-
sisijainen toive. Yksi vanhempi kertoi tietoa tulevan myös kirjallisesti. Vanhemmilta kysyttiin,
millä tavoin he toivoisivat hyvinvointitietoa tulevan. Kolmasosa vanhemmista toivoi tietoa kai-
killa mahdollisilla välineillä, muutama vanhempi toivoi tietoa sanallisesti ja muutama video-
välitteisesti. Yksi vanhemmista toivoi tietoa suoraan lapselta, yksi koki wilma-viestinnän vas-
taavan hänen tarpeitaan. Yksi vanhempi koki, ettei viestikanavan muodolla ole väliä, pääasia
että tieto kulkee.

”Se henkilökohtanen (tieto) on periaatteessa semmosta mitä mä janoon eniten,
että sen, sitä sais enemmän” H6

”Kaikkee periaatteessa. Kuvia ja videoita. Äänitiedostoja. Ihan se semmonen
sanallinenkin, kyllä sekin on aina kiva” H6

Vanhempien kanssa keskusteltiin siitä, mikä voisi olla hyvä menetelmä tiedon välittämiseksi ja
osa vanhemmista pohti, olisiko esimerkiksi puhelimeen saatava sovellus hyvä keino välittää
tietoa.

”Teknologia joo voi olla avustava mut voi myös olla haittaava tilannetta et tun-
tuu et ei tuu paljoo koulun kanssa keskusteltua asioista koska kaikki on vaan
niinku viestittelyjen välityksellä” H7

”No varmaan kaikki siis, sillä kanavalla ei ole merkitystä siinä mielessä, että jos
ajatellaan riippuu mikä se asia on” H11

6 Johtopäätökset

Haastatteluaineiston perusteella voidaan sanoa, että vanhemmat näkevät lasten hyvinvoinnin
monimuotoisena, perhekeskeisenä ja yksilöllisenä ilmiönä. Hyvinvoinnin ytimessä ovat perus-
tarpeet, joista muodostuu pohja terveelle kasvulle ja kehitykselle. Perustarpeet ovat yhtei-
sesti jaettuja inhimillisiä tarpeita, joihin vaikuttavat yksilölliset ominaisuudet ja yksilön

resurssit. Perustarpeiden lisäksi hyvinvointiin kuuluvat lasta tukevat sosiaaliset suhteet, läsnä olevat vanhemmat sekä mielekäs tekeminen. Allardtin (1976) hyvinvointiteorian mukaan hyvinvointi koostuu tasapainoisessa suhteessa lämpimistä sosiaalisista suhteista, itsensä toteuttamisesta, riittävästä aineellisesta perustasta sekä merkityksellisestä tekemisestä. Tässä tutkimuksessa haastateltujen vanhempien näkemyksissä on havaittavissa samoja ulottuvuuksia.

Kuva 3: Lapsen hyvinvointi, vahvistavat ja heikentävät tekijät

Vanhempien näkemyksen mukaan lapsen hyvinvointi koostuu seuraavista tekijöistä: Yhteydestä toisiin, aktiivisuudesta, tunneilmapiiiristä, ennakoivasta arjesta sekä fyysisistä tarpeista. Nämä ovat aineiston analyysin kautta saadut pääteemat. Pääteemat ovat tunnistettavissa Allardtin (1976, 1993) hyvinvoinnin määritelmästä (having, loving, being, doing), painottuen elintason (having), yhteisyyssuhteiden (loving) sekä merkityksellisen tekemisen (doing) ulottuvuuksille. Vanhemmat ovat kuvanneet hyvinvoinnin keskiössä olevien fyysisten tarpeiden; *syömisen, nukkumisen, turvallisuuden, terveyden*, olevan asioita, jotka ovat elintärkeitä. Vanhemmat kokivat näiden olevan Suomen mittapuulla itsestäänselvyksiä, eikä niitä siksi aina oteta huomioon, kun pohditaan hyvinvointia. Suurimalle osalle suomalaisista elämän perusedellytykset tulevat täytetyiksi tavallisessa perhearjessa. Näiden tekijöiden lisäksi ennakoiva arki voidaan nähdä osaksi elintason teemaa, sillä se liittyy perusturvallisuuteen ja jatkuvuuteen lapsen elämässä.

Yhteisyyssuhteet nousivat selkeästi toiseksi suurimmaksi osa-alueeksi fyysisten tarpeiden jälkeen ja niihin katsotaan kuuluvan lapsen sosiaaliset suhteet, yhteys toisiin sekä kodin tunneilmapiiiri. Vanhempien yhteisesti jaettuja hyvinvoinnin osa-alueita ovat myös aktiivinen tekeminen, joka voidaan nähdä liittyvän Allardtin määrittelemään doing -ulottuvuuteen. Doing kuvaa

ihmiselle tärkeää tekemistä tai toimintaa, joka tuo hänelle merkitystä elämään (Allardt 1993). Lapselle se voi olla leikki, harrastus tai muu itseilmaisun toiminnallinen muoto.

Lasten haastatteluista kävi ilmi, että lasten näkökulmasta heille tuottaa hyvinvointia läheiset sosiaaliset suhteet perheeseen sekä kavereihin. Vanhemmat näyttäytyvät lapselle tärkeimpinä läheisinä, erityisesti aineistossa nousi isän rooli hyvinvoinnin osatekijänä. (Setälä & Takala 2018, 50-52.) Samansuuntaisia tuloksia ovat saaneet Estola, Karlsson, Puroila ja Syrjälä (2016, 113) tutkiessaan lasten kertomuksia kokemastaan hyvinvoinnista. Tulosten perusteella lapset määrittävät hyvinvointia rakentaviksi tekijöiksi lasten keskinäiset suhteet, monipuolisen toiminta- ja oppimisympäristön, sensitiiviset aikuiset sekä lasten aloitteiden kuuntelemisen ja huomioimisen toiminnassa.

Niin lasten kuin vanhempien aineistoissa korostui sosiaalisten suhteiden merkitys lapsen hyvinvoinnissa. Lasten ja vanhempien yhteinen näkemys on, että myös aktiivinen tekeminen on osa lapsen hyvinvointia. Niin lasten kuin vanhempien tutkimusten aineistoissa materiaallinen hyvinvointi ei näyttäytynyt merkittävässä roolissa hyvinvoinnin tuottajana. Vanhempien aineistossa se rajautui kodin käsitteeseen kuvaten ennemminkin kodin aineetonta puolta; tunneilmapiiriä ja vuorovaikutusta.

Tässä tutkimuksessa on tutkittu suomalaisessa yhteiskunnassa elävien lasten hyvinvointia. Voi olla, että lasten hyvinvointi olisi määrittynyt erilaiseksi kokonaisuudeksi, jos tutkimus olisi toteutettu erilaisissa kulttuurisissa olosuhteissa. Kulttuuri ja yhteiskunnan rakenteet määrittävät reunaehdot hyvinvoinnille ja muodostavat käsityksiä muun muassa lapsuudesta ja vanhemmuudesta (Minkkinen 2015, 32).

Harvardin yliopistossa on toteutettu poikkeuksellisen pitkäkestoista tutkimusta liittyen hyvinvointiin ja hyvään elämään. Tutkimus alkoi 1930-luvulla 724 miehen otannalla, joista puolet olivat Harvardissa toista vuotta opiskelevia nuoria miehiä ja puolet Bostonin köyhimmän alueen kasvatteja hankalista olosuhteista. Tutkimuksen aikana on tutkittu haastatteluin miesten sekä myös heidän perheidensä kokemuksia hyvinvoinnista. Lisäksi on tuotettu erilaisia kyselyitä ja selvitetty terveystarkastusten avulla miesten hyvinvointia. Pitkittäistutkimuksen ydintuloksena on todettu sosiaalisten suhteiden ratkaiseva merkitys hyvinvointiin ja elinikään. Ylivoimaisesti merkittävin tekijä ovat olleet terveet, kannustavat ja lämpimät sosiaaliset suhteet perheenjäseniin, ystäviin sekä lähiympäristöön. Miehillä, joilla ei ole läheisiä ystäviä tai kontakteja toisiin ihmisiin, ovat huonommassa kunnossa fyysisesti sekä henkisesti, sairastavat enemmän ja kuolevat nuorempana. (Waldinger 2015; Luxton 2016; Mineo 2017.) Tämä tulos tukee niin lasten aineistosta saatuja tuloksia kuin myös vanhempien aineistosta saatuja tuloksia sosiaalisten suhteiden huomattavasta merkityksestä lapsen hyvinvointiin.

6.1 Hyvinvointia vahvistavat tekijät

Tutkimuksen tulosten mukaan lasten hyvinvointia lisääviä teemoja tunnistettiin neljä: vanhemman aktiivinen rooli, sosiaaliset suhteet, perusasiat kunnossa sekä arkirutiinit. Merkittävimmäksi osa-alueeksi vanhemmat kokivat vanhemman aktiivisen roolin, joka kiteytyi vanhemman läsnäoloon ja välittämiseen. Vanhemmuus muuttuu lapsen kehityksen myötä mukailleen hänen kehitysvaiheensa tarpeita (Värri 2002, 107). Vanhemmalla on valtava merkitys lapsen hyvinvoinnin toteutumisessa ja sen lisäämisessä. Vanhemman tarjoama aktiivinen läsnäolo ja lapsen huomioiminen tuottavat lapselle kokemuksen siitä, että hän on arvokas ja tärkeä. Läsnäolon merkitystä ei voi liikaa korostaa, sillä sen vaikutukset näkyvät kaikilla hyvinvoinnin osa-alueilla. Lapsi, joka saa osakseen päivittäistä vanhemman jakamatonta huomiota ja huolenpitoa, vahvistuu ja omaa terveellisen itsetunnon. (Juusola 2017; Smith 2009; Bulanda & Majumdar 2009, 210.)

Vanhemmat kuvasivat perusasiat kunnossa -osa-alueen tarkoittavan sitä, että perustarpeiden täyttymistä vahvistamalla hyvinvointi lisääntyy. Takaamalla esimerkiksi ravinnon monipuolisen saamisen, lapsen hyvinvoinnin taso paranee. Tähänkin teemaan liittyy tiiviisti vanhemmuuden vastuu. Tulosten mukaan vanhemmuus nähdään merkittävimpänä lapsen hyvinvoinnin mahdollistajana.

Arkirutiinit vahvistavat lapsen turvallisuudentunnetta ja luovat elämään jatkuvuutta. Tutkimuksessa korostettiin rutiinien tuovan lapsen elämään rajoja, jotka helpottavat koko perheen yhteiselämää. Lapselle on tärkeää ennakointi arjessa eli tieto siitä, mitä tulee tapahtumaan seuraavaksi. (Sevón, Rönkä, Räikkönen & Laitinen 2017, 455;467.) Tulos on yhteneväinen lasten aineiston kanssa. Lapset tuottivat puhetta rutiinien tärkeydestä ja sen tuomasta turvallisuuden tunteesta. (Setälä & Takala 2018, 50.)

Lasten tutkimuksen näkökulmasta hyvinvointia lisäävät vanhemmat, läheiset sosiaaliset suhteet perheen ja kavereiden kanssa sekä leikki ja harrastukset. Nämä ovat nähtävissä kuuluvan *loving* ja *doing* -ulottuvuuksiin. (Allardt 1993.) Lasten haastatteluissa korostui isien merkitys lapsille. Lapset olivat kertoneet erityisesti isän läsnäolon ja yhdessä tekemisen tuottavan heille hyvinvointia. Lasten kokemusten mukaan äidit nähdään kuuntelijoina, isät toimijoina. (Setälä & Takala 2018, 51-52.) Tässä tutkimuksessa isien rooli ei noussut selkeästi esiin. Vanhemmat puhuivat kylläkin läsnäolosta ja vanhemmuuden merkittävästä roolista lasten hyvinvoinnissa. Vanhempien kokemuksissa läsnäolo koettiin yhteisesti molempien vanhempien tehtävänä; toisen vanhemman läsnäolon merkityksellä ei nähty olevan suurempaa merkitystä kuin toisella. Molemmissa aineistoissa tärkeäksi koettiin toimivien sosiaalisten suhteiden merkitys niin perheessä kuin kavereiden kanssa.

6.2 Hyvinvointia heikentävät tekijät

Hyvinvointia vähentäviksi tekijöiksi määrittyi tutkimuksen perusteella kolme keskeistä teemaa: vanhemmuuteen liittyvät tekijät, kaverisuhteiden ongelmat sekä ulkopuolelta tulevat paineet. Allardtin hyvinvointiteoriaan (1976) peilaten haasteet näkyvät *loving* ja *being* -ulottuvuuksilla, jotka kuvaavat sosiaalisia suhteita sekä itsensä toteuttamista ja läsnäoloa. Sosiaaliset suhteet nähdään yhdeksi tärkeimmistä hyvinvoinnin tekijöistä tutkimustiedon valossa (Waldinger 2015; Takala & Setälä 2018; Ben-Airieh ym. 2014, 19), joten nyt saatu tulos on yhteneväinen tämän kanssa. Vanhemmuuteen liittyvät tekijät tarkoittavat vanhemman läsnäolon puutetta ja passiivista vanhemmuutta sekä lapsen huomiotta jättämistä. Vanhemman välinpitämättömyys on uhka lapsen terveydelle ja sillä voi olla kauaskantoiset seuraukset.

Vanhempien riitaiset välit, rauhattomuus aikuisen maailmassa ja aikuisen elämässä tapahtuvat kuormittavat asiat haastavat hänen vanhemmuuttaan ja saattavat heikentää lapsen kokemaa hyvinvointia. Jos vanhemman kyky toimia joustavana, lämpimänä ja läsnäolevana turvalisena aikuisena heikkenee, seuraus näkyy lapsen voinnissa. Vanhemmat kuvasivat aikuisen roolia toimia maadoittajana ja rauhoittajana lapselle, eikä se onnistu, jos oma elämä on myllerryksessä.

Tutkimuksessa ilmeni käsite passiivinen vanhemmuus, joka on kiinnostava teema. Passiivinen vanhemmuus tarkoittaa haastatteluiden aineiston mukaan vanhemmuutta, jossa vanhempi on paikalla muttei läsnä; omat menot ja tekemiset menevät lapsen tarpeiden ohitse. Passiivinen vanhempi ei pysähdy kuuntelemaan lasta vaan tekee oletuksia lapsen parhaasta ottamatta huomion lapsen ajatuksia ja kokemuksia. Toki vanhemmuuteen kuuluu päätösten teko aikuisjohtoisesti, lapsen edun mukaisesti ja joskus kuuntelematta siinä lapsen mielipidettä, mutta ero passiiviseen vanhemmuuteen on siinä, että tällöin vanhemmuus on välinpitämättömyysoittamista. Passiivinen vanhempi ei osaa katsoa asioita lapsen näkökulmasta käsin. Tällaiset häiriöt vanhemmuudessa vaikuttavat pidemmällä tähtäimellä lapsen kiintymyssuhteeseen ja perheen dynamiikkaan.

Ulkopuolelta tulevat paineet ovat kiire, stressi ja väsymys, jonka aikaansaa perheen ulkopuolelta tuleva tekijä. Myös aikatauluongelmat kuuluvat tähän kategoriaan. Aikataulut voivat olla sellaisia, joihin perheellä tai vanhemmilla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa ja ne luovat painetta vanhemmalle ja lapselle. Nykyajassa ihmisiin vaikuttaa enenevässä määrin epävarmuus tulevaisuudesta. Aikapula sekä elämänhallintaongelmat tekevät säröjä perheiden hyvinvointiin. Haasteena on, kuinka luoda kestävämpää hyvinvointia lapsen ja koko perheen näkökulmasta. (Hämäläinen 2014, 1-2.)

Tutkimuksen mukaan kaverisuhteiden ongelmat vaikuttavat lapsen hyvinvointiin sitä heikentävästi. Mitä vanhemmasta lapsesta on kyse, sitä suurempi merkitys kaveripiirillä on lapsen hyvinvointiin. Lasten hyvinvointitutkimuksen mukaan hyvinvointia vähentää kiusaaminen,

ulkopuolelle jääminen, syrjäytyminen, väkivalta ja pimeän pelko. Nämä asiat voidaan myös luokitella *loving* ja *being* -ulottuvuuksille.

Vanhemmilla ja lapsilla on yhteneviä ajatuksia siitä, mitkä asiat vähentävät lasten hyvinvointia. Vanhempien näkökulmassa korostui vanhemmuuden rooli heikentäjänä, lasten vastauksissa haasteena ovat yleisimmin sosiaaliset suhteet. Lasten kokemuksissa esiin nousseet huolet kiusaamisesta ja ulkopuolelle jäämisestä tulivat keskusteluun myös vanhempien haastatte- luissa. Vanhemmat kokevat samaa huolta siitä, että lapsiryhmän ulkopuolelle jääminen päivä- kodissa tai koulussa on riski kokea yksinäisyyttä tai kaverittomuutta. Päivähoitoikäisten lasten vanhemmat näkivät lasten olevan enemmän aikuisten ohjaamissa lapsiryhmissä verrattuna kouluikäisiin lapsiin ja leikkivän vapaan leikin lisäksi aikuisjohtoisesti, jolloin lapsen ryhmään kuuluminen on osittain varhaiskasvattajan vastuulla. Koulussa aikuisen läsnäoloa on saatavilla vähemmän ja lapsi saa enemmän vastuuta itselleen sosiaalisista suhteistaan.

6.3 Painoarvo lapsen hyvinvoinnin tukemisessa

Tutkimuksessa korostui vanhempien roolin ensisijaisuus hyvinvoinnin mahdollistajana. Vanhemmuus nähdään lapsen hyvinvoinnin kannalta olevan niin keskeisessä roolissa, ettei sitä voida korvata millään muulla tekijällä. Vanhemmat kokivat voivansa itse omilla valinnoillaan tehdä lapsen kokonaishyvinvointia koskevia päätöksiä laajemmin kuin muut tahot.

Vanhemmuuteen kohdistuu myös paljon paineita ja odotuksia, eikä vanhemmuus aina ole helppoa. Vanhemmuutta pidetään yhtenä ihmisen monimutkaisimpana psykologisena prosessina, sillä vanhemmuudessa ovat läsnä niin oma lapsuus ja kokemus itse saadusta vanhemmuudesta, nykyhetken vanhemmuus kuin myös kiintymyssuhde omaan lapseen (Tamminen 2005, 70). Ella Sihvolan (2020) väitöskirjassa käsitellään vanhemmuuden tukemista suomalaisessa yhteiskunnassa. Hän toteaa, että vanhemmuutta tuetaan yksilöllisestä ja yhteisöllisestä näkökulmasta tavoitteena voimaannuttaa ja vahvistaa vanhempaa sekä korostaa vanhempien asiantuntijuutta vanhemmuudessaan (Sihvola 2020, 75-76).

Tuloksista kävi ilmi, että vanhemmat näkivät lapsen hyvinvointiin vaikuttavan vanhemmuuden lisäksi niin päivähoidon, koulun kuin myös ympäristön ja lapsille läheisten sosiaalisten suhteiden. Osa vanhemmista koki, ettei yhtä tekijää voida valita ylitse muiden, sillä niistä jokaisella on ainutlaatuinen rooli lapselle. Yhteisesti koettiin myös, mikäli pahoinvointia ilmenee yhdellä osa-alueella, näkyy vaikutus myös muissa.

Johtopäätöksenä voidaan sanoa, että vanhemmuuden tehtävä on kiistatta lapselle yksi tärkeimmistä ulottuvuuksista, kun mietitään lapsen hyvinvoinnin toteutumista. Vanhemmuuden

tehtäviä voivat hoitaa vanhempien ohella myös muut läheiset, kuten isovanhemmat tai sukulaiset, mikäli vanhempi on estynyt toimimaan vanhemmuuden roolissa.

6.4 Vanhemmille välitettävä hyvinvointitieto

Päiväkodista saatu hyvinvointitieto on usein perustarpeisiin liittyvää tietoa; kuinka ruokailu on sujunut, miten lapsi on nukkunut, kenen kanssa leikkinyt. Syvempi hyvinvointitieto jää arjessa saamatta, mutta olisiko sen paikka päivittäisessä viestinnässä? Mitä syvempi tieto olisi ja miten sitä välitettäisiin vanhemmille? Tutkimuksessa kävi ilmi, että vanhemmat kaipaavat henkilökohtaista tietoa omasta lapsestaan, hänen hyvinvointitilastaan. Yleistä tietoa arjen sujumisesta tulee riittävästi, mutta yksilöity tieto jää uupumaan tai sitä saadaan liian vähän.

Hyvinvointitietoa toivotaan annettavan erilaisin monipuolisin kanavin, rajana ovat vain työntekijöiden resurssit ja luovuus. Tiedon pitäisi olla helposti saatavilla, luettavissa tai katsottavissa. Kasvokkain keskustelu on vanhemmille tärkein tiedonsaantimuoto ja päivähoidon puolella sen koetaan toteutuvan hyvin. Päiväkodin työntekijät voivat olla vanhemmalle hyvin merkittävä tai jopa ainoa tuki kasvatustehtävässä, jos omaa verkostoa ei ole. Kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus on tärkeä niin kyseessä olevan lapsen kuin hänen vanhempansa hyvinvoinnin kannalta. Kasvokkain juteltaessa tietoa välittyy sanallisen ilmaisun lisäksi laajasti muillakin aisteilla. Ilmeet ja eleet täydentävät sanallista tietoa. Kasvokkain keskustelu vahvistaa vanhemman ja varhaiskasvattajan kasvatuskumppanuutta ja lisää luottamusta.

Haasteena on, kuinka kasvokkain tapahtuvaa vuorovaikutusta voisi lisätä vanhempien ja opettajien välillä? Tutkimuksen tulosten mukaan vanhemmat toivovat enemmän läsnäolevaa vuorovaikutusta digitaalisten välineiden sijaan. Kokemukset muun muassa vanhempain vartti -keskusteluista ovat olleet hyviä ja vastaavanlaisia keskusteluhetkiä toivotaan enemmän.

Tärkeää olisi myös lisätä lasten palautteen antamista aikuisille ja vanhemmille. Takalan ja Vesalan (2018) tutkimuksessa kirjoitetaan lapsen äänen kuuluviin saamisen tärkeydestä. Sama teema nousi keskusteluun myös vanhempien haastatteluissa. On tärkeää, että luotetaan lasten arviointiin ja uskotaan heidän kokemuksiinsa. Näin vahvistetaan lapsen osallisuutta ja välitetään arvostusta lapsista yhteiskunnan tärkeinä toimijoina. Kun kyse on lasten hyvinvoinnista, on oleellista, että lapsilla on sananvaltaa siinä, mikä on tärkeää ja että lapset ovat näkyvillä päätöksenteossa.

Haastatteluiden aikana osa vanhemmista pohti sitä, että lasten hyvinvointitutkimusta pitäisi tehdä enemmän ja laajemmassa mittakaavassa. Osallistuminen tähän tutkimukseen oli vapaaehtoista, mikä herätti vanhemmat pohtimaan, että sen takia voi olla, että perheet, joissa olisi merkittäviä huolia tai haasteita lasten hyvinvoinnin toteutumisessa, jäävät tutkimuksen

ulkopuolelle. Lasten hyvinvoinnin puolesta tehdään hyvää työtä peruspalveluissa kuten varhaiskasvatuksessa sekä neuvolassa, mutta tosiasia on, että kaikki eivät ole näiden palveluiden piirissä ja usein juurikin ne palveluiden ulottumattomissa olevat perheet tarvitsisivat kipeimmin apua.

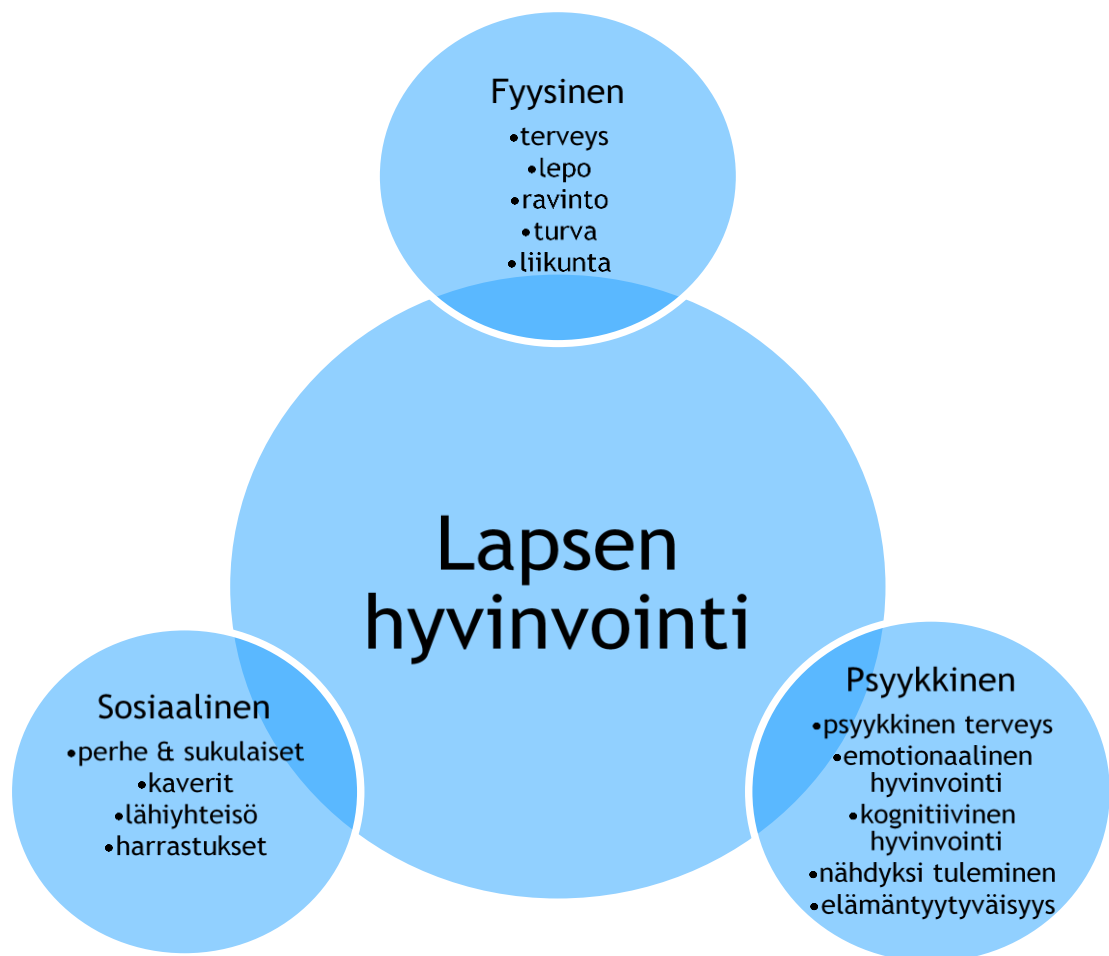
7 Menetelmä vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön

Yhtenä opinnäytetyön tavoitteena on ollut kehittää menetelmä, joka mahdollistaa lapsen hyvinvoinnin puheeksi ottamisen vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Lapset ovat kodin ulkopuolella hoidossa tai opiskelemassa suuren osan päivästä, siten että vanhemmat eivät ole läsnä heidän kanssaan. Tämän tutkimuksen perusteella osa vanhemmista kokee, että he jäävät tietopimentoon siitä, mitä heidän lapselleen kuuluu ja miten hän voi. Tähän tarpeeseen on syytä tarttua ja pohtia ratkaisuja, miten tietoa lasten hyvinvoinnin tilasta voitaisiin välittää lapselle tärkeiden aikuisten kesken.

Tutkimuksen perusteella vanhemmat toivovat, että lasten hyvinvointitietoa tulisi keskustellen arjessa jo nyt sille luontevissa paikoissa, esimerkiksi vanhempain vartin, tai kasvatuskeskusteluiden ohessa. Osa vanhemmista koki näitä keskusteluja olevan liian harvoin, osa koki keskusteluiden tiheyden riittäväksi. Menetelmän osalta ei ole tarkkaan määritelty, missä kontekstissa keskustelu tulisi käydä, vaan mallin tavoitteena on olla osana kasvatuskeskustelua, vanhempain varttia tai muuta vanhempien kanssa järjestettävää tapaamista. Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat toivoivat, että tietoa välitettäisiin olemassa olevien kanavien kautta eikä esimerkiksi aleta luomaan uutta sovellusta tai erillisiä palavereja vain tätä tarkoitusta varten. Tämä ajatus toimi lähtökohtana menetelmän kehittämiseksi.

Menetelmän avulla lapsen hyvinvoinnin tilasta saadaan nykyhetken kokonaiskuva, sillä sen luomiseen ovat vaikuttamassa lapsen ääni ja kokemukset, ammattilaisen näkemys sekä vanhempien kokemukset ja ajatukset. Menetelmä on jokaisen lapsen tilanteeseen mukautuva ja yksilöllinen, keskustelua ohjaava muttei rajaava. Menetelmä toimii konkreettisenä apuna siinä, että jokainen hyvinvoinnin osa-alue tulee keskustelluksi. Sen avulla voidaan keskustella mitkä asiat ovat pinnalla lapsen elämässä juuri nyt ja miten lapsen hyvinvointia voisi edistää.

Kun ammattilainen päivähoidossa tai koulussa haluaa ottaa menetelmän osaksi keskustelua vanhemman kanssa, hän valmistautuu keskusteluun pohtimalla, millaisena lapsen hyvinvoinnin tila näyttäytyy päivähoidossa tai koulussa. Menetelmä sisältää pohdittavia kysymyksiä, jotka ohjaavat mallin avulla käytävää hyvinvointikeskustelua.

- Kun mietit lapsen hyvinvointia tällä hetkellä, mitkä teemat nousevat merkittävimpinä mieleesi? Miksi juuri nämä?
- Mihin teemoihin päivähoitossa/koulussa on viime aikoina keskitytty?
- Missä teemoissa on tapahtunut muutosta?
 - Millaisia muutoksia?
 - Miten muutokset näkyvät?
- Millaista puhetta lapsi on tuottanut hyvinvoinnistaan? Millä tavoin hän on sitä ilmaissut?
 - Eroaako lapsen kokemus ammattilaisen näkemyksestä? Miten?
- Millä osa-alueella lapsi kaipaa tukea? Kuka tukea voisi tarjota?

Kuva 4: Lapsen hyvinvointi puheeksi -menetelmä (lapsen hyvinvoinnin osa-alueet mukaillen Minkkinen 2015, Allardt 1976)

Menetelmän taustalla ovat Jaana Minkkisen (2015, 60-63) hyvinvointimalli sekä Erik Allardtin (1976) hyvinvoinnin teoria sekä tämän opinnäytetyön tulokset. Nämä ovat toimineet menetelmän viitekehystenä sekä hyvinvoinnin määritelmän muodostamisessa. Minkkisen ja Allardtin näkemyksissä on paljon yhteneväisyyksiä ja ne täydentävät toisiaan. Opinnäytetyön aikaisemmassa osassa on käyty läpi kumpaakin, joten niihin ei palata tässä kohtaa.

7.1 Menetelmän arviointi

Menetelmän implementointi ja testaus käytännötyössä ei ehtinyt toteutua tämän opinnäytetyön aikana, mutta olen pyytänyt palautetta mallista kahdelta varhaiskasvatuksen opettajalta. Testaajille kerrottiin ensin menetelmän taustaa ja tarkoitusta sekä opinnäytetyön tutkimustuloksia koskien vanhempien toiveita päivähoiton ja koulun kanssa tehtävään yhteistyöhön. Heille kerrottiin, että tarkoituksena on ottaa menetelmä käyttöön osaksi esimerkiksi varhaiskasvatuskeskustelua tai muuta keskustelutilannetta vanhempien kanssa.

Opettajia pyydettiin arvioimaan menetelmää kokonaisuutena sekä sopivuutta vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Heiltä kysyttiin seuraavia kysymyksiä:

Opettajille esitetyt kysymykset menetelmän arviointiin:
<ul style="list-style-type: none"> - Millainen ensivaikutelma sinulle tuli menetelmästä? - Onko menetelmä ymmärrettävä ja selkeä? - Millaiseksi koet lapsen hyvinvoinnin määritelmän? - Millaiseksi koet ohessa olevat kysymykset? - Millaisia vahvuuksia menetelmässä on? - Millaisia muutoksia tekisit menetelmään? - Voisiko menetelmästä olla sinulle hyötyä vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä? - Onko sinulla käytössäsi työssäsi vastaavanlaisia menetelmiä? Millaisia?

Taulukko 4: Menetelmän arvioinnin kysymykset

Menetelmän arvioitiin olevan helppo yhdistää osaksi vanhempien kanssa keskustelua. Lähestymistapa on neutraali ja aihe tuttu vanhemmille. Toinen varhaiskasvatuksen opettaja toi ilmi, että varhaiskasvatuksessa on käytössä varhaiskasvatussuunnitelman keskustelupohja (vasu),

jossa tuodaan esiin myös lapsen hyvinvointitietoa. Varhaiskasvatuksessa jokaiselle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, joka päivitetään vähintään kerran vuodessa. Suunnitelma sitouttaa työntekijät toteuttamaan varhaiskasvatusta lain sekä sen perusteiden arvojen, tavoitteiden ja sisältöjen mukaisesti. Varhaiskasvatussuunnitelmassa määritellään kaikille lapsille oikeus tasa-arvoiseen varhaiskasvatukseen asuinpaikasta huolimatta. Suunnitelmaan kirjataan lapsen pedagogiset tavoitteet ja niiden tulee näkyä lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa sekä oppimisympäristöjen ja toimintakulttuurin kehittämisessä. Myös lapsen mielipide ja toiveet selvitetään ja otetaan huomioon suunnitelmaa tehtäessä. (Opetushallitus 2019; Opetushallitus 2018, 9-10.)

Toinen menetelmää arvioinut opettaja koki sen tuottavan lisäarvoa varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelujen oheen. Hyvinvointitiedon välittämiseen ei ole tällä hetkellä selkeää mallia tai menetelmää, jota käytettäisiin systemaattisesti. Kunnissa on erilaiset tavat toimia ja suunnitella käytännön työtä. Opettajan mukaan menetelmä sopii hyvin päivähoidon maailmaan ja vahvistaa vanhempien kanssa käytävää keskustelua fokuoitumaan lapsen kokemaan hyvinvointiin.

Opettaja kuvaa menetelmässä olevan lapsen hyvinvoinnin ulottuvuuksien visuaalisen muodon helpottavan ja konkretisoivan keskustelua. Lapsen hyvinvoinnin määritelmä mahdollistaa sen, että lapsen hyvinvointia tulee tarkasteltua monelta kannalta. Opettaja kokee, että menetelmän voisi ottaa varhaiskasvatussuunnitelmaan ja esiopetussuunnitelmaan lisäosaksi. Opettaja toteaa: ”Varhaiskasvatuksen pohjana on hyvinvoiva lapsi, joten tämä on hyvin käyttökelpoinen eri ikäisillä lapsilla. Se myös herättelee kasvattajaa sekä vanhempaa kiinnittämään huomiota sekä havainnoimaan hyvinvoinnin osa-alueita, kun se esitetään menetelmän muodossa.”

7.2 Menetelmän jatkokehitys

Lapsen hyvinvoinnin puheeksi ottamisen menetelmä on vielä käytännön kokeiluja vailla. Opettajien palaute oli kannustava ja vahvasti näkemystä siitä, että tällaiselle menetelmälle on kysyntää ja sillä on työelämälähtöinen tarve. Tulevaisuudessa menetelmää tulisi testata laajemmin päivähoidon sekä koulun ammattilaisten ja vanhempien yhteistyössä, jotta menetelmä saisi käytännön kosketuspintaa ja kehittävää palautetta.

Menetelmä olisi hyödyllinen lisä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen suunnitelmien oheen laajentamaan ymmärrystä lapsen hyvinvoinnin kokonaisuuden monipuolisuudesta. Kuten toinen opettajista mainitsi, lapsen hyvinvoinnin näkökulmaa voisi lisätä vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä.

8 Pohdinta

Tässä opinnäytetyössä tutkimuksen kohteena ovat olleet 5-8-vuotiaiden lasten vanhempien kokemukset ja näkemykset lastensa hyvinvoinnista. Olen ollut hyvin iloinen päästessäni tutki-
maan tätä aihetta ja käymään vanhempien kanssa keskustelua minulle tärkeästä aiheesta; las-
ten hyvinvoinnista. Kuten jo aiemmin on mainittu, lasten hyvinvointitietoa on saatavilla run-
saasti, mutta vähemmän lasten subjektiivisesta näkökulmasta. Tämä on kuitenkin muuttu-
massa ja lasten tuottamaa kokemuksellista hyvinvointitietoa tutkitaan yhä enenevässä määrin.
Vanhemmuussuhteen tutkiminen niin tieteellisestä kuin henkilökohtaisesta näkökulmasta on
ollut mielenkiintoinen matka. Haastattelemieni vanhempien kokemukset ja mielipiteet ovat
arvokasta tietoa, jota olen tässä työssäni pyrkinyt tuomaan mahdollisimman autenttisesti
esille.

Tämä opinnäytetyö tuo esiin vanhempien näkemyksiä siitä, mikä tuottaa lapsille hyvinvointia
sekä mikä hyvinvointia haastaa. On jokaisen vanhemman vastuu mahdollistaa lapselleen hyvät
elinolosuhteet ja turvallinen perheyhteisö. Hyvinvoinnin muotoutumiseen vaikuttavat niin ym-
päristön olosuhteet, kun yksilön resurssit ja ominaisuudetkin (Raijas ,22). Vanhemman tukena
kasvatustehtävässä ovat varhaiskasvatus, koulun tarjoama tuki sekä muut yhteiskunnan tar-
joamat palvelut.

Työelämäyhteys opinnäytetyössä toteutuu eri tavoin; opinnäytetyö on osa Lapsen paras - yh-
dessä enemmän -hanketta, jossa Laurea ammattikorkeakoululla on ollut tärkeä rooli. Opin-
näytetyö on osa lasten hyvinvointitutkimussarjaa, johon opiskelijoista koostunut tutkimus-
ryhmä on tuottanut opinnäytetöitä. Opinnäytetyö palvelee myös varhaiskasvatuksen ja al-
kuopetuksen ammattilaisia tarjoamalla heille menetelmän vanhempien kanssa tehtävään yh-
teistyöhön lapsen hyvinvoinnin tilan puheeksi ottamiseen. Tuloksia voidaan jatkossa hyödyn-
tää lasten hyvinvoinnin mittariston kehittämisessä.

Lapsen hyvinvoinnin puheeksi ottaminen -menetelmän tavoitteena on tiedon ja ymmärryksen
lisääminen ammattilaisille siitä, miten vanhemmat määrittelevät lasten hyvinvointia sekä
mahdollisuuksia hyvinvointitiedon välittämiseksi ammattilaisilta vanhemmille sekä toisinpäin.
Opinnäytetyön aselman takia tiedon välittymistä on tarkasteltu suhteessa ammattilaisilta
vanhemmille, mutta käytännötilanteissa hyvinvointitiedon välittämistä tapahtuu arjessa mo-
lemmin suuntaisesti, mikä on kokonaiskuvan saamiseksi olennaista.

Laurea ammattikorkeakoulun asettama vaatimus YAMK-opinnäytetyölle on, että työ on työelä-
mää kehittävä ja uudistava. Tutkimusprosessissa syntyneellä tiedolla voidaan ratkaista ole-
massa olevia ongelmia tai haasteita, kehitetään uutta menetelmää tai mallia sekä luodaan
uutta osaamista. Opinnäytetöitä tehdään erilaisissa hankkeissa sekä työelämäorganisaatioissa.
Opinnäytetyötä tehtäessä sitoudutaan noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä sekä am-
mattieettisiä periaatteita. (Laurea ammattikorkeakoulu 2019,4;7.) Tämä opinnäytetyö täyttää

YAMK-opinnäytetyölle asetetut tavoitteet tuottamalla ainutlaatuista tietoa lasten hyvinvoinnista vanhemmuuden näkökulmasta sekä linkittymällä työelämään tarjoamalla menetelmän vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Opinnäytetyö herättää pohtimaan uusia keinoja, kuinka välittää hyvinvointitietoa päivähoi-
dosta tai koulusta vanhemmille. Vanhemmat toivovat enemmän tietoa lapsesta monikanavai-
sesti. Varhaiskasvattajat ja opettajat ovat lapsen elämässä vanhempien ohella merkittävim-
mät henkilöt ja hyvinvoinnin mahdollistajat. On hyvin tärkeää, että hyvinvointitieto välittyy
ja aikuiset voivat mukauttaa omaa toimintaansa tarpeen mukaan lapsen hyvinvointia tuke-
vaksi.

Lapsen hyvinvoinnin puheeksi ottaminen -menetelmän jatkokehitys on toiveenani lähitulevai-
suudelle. Uskon, että menetelmän avulla lapsen hyvinvoinnin ulottuvuuksien ymmärtäminen
lisääntyy ja lapsen tarpeet tulevat paremmin huomioonotetuiksi. On tärkeää, että lapset ote-
taan mukaan heitä koskevaan päätöksentekoon ja heidän osallisuuttaan vahvistetaan. Aikui-
nen tarkastelee lapsen maailmaa aina aikuisen silmin. Lasten hyvinvointia tutkittaessa on
oleellisen tärkeää, että lasta kuunnellaan ja uskotaan hänen kokemuksiaan. Lapsilla on paljon
tietoa hyvinvoinnistaan, enemmän kuin aikuiset ymmärtävät (Estola ym. 2016, 115). Lasten
kokemukset yhdessä vanhempien ja ammattilaisten näkemysten kanssa muodostavat rikkaam-
paa kokonaiskuvaa lasten hyvinvoinnin tilasta.

Lähteet

Painetut

Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Helsinki: WSOY.

Allardt, E. 1993. An Alternative to the Swedish Approach to Welfare research. Teoksessa Nussbaum, M & Sen, A. 1993. The Quality of Life. Oxford: Clarendon.

Bardy, M. 2009. Hyvinvoinnin ulottuvuudet - perheen ja yhteiskunnan suhteissa. Teoksessa Lammi-Taskula, J. Karvonen, S. & Ahlström, S. Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Yliopistopaino.

Ben-Airieh, A., Casas, F., Frønes, I. & Korbin, J. 2014. Multifaceted Concept of Child Well-Being.

Bulanda, R. & Majumdar, D. 2009. Perceived Parent-Child Relations and Adolescent Self-Esteem. Journal of Child and Family Studies. Vol 18, 203-212.

Carrig, M. & Hoyle R. 2011. Measurement choices: Reliability, Validity and Generalizability. Teoksessa Panter, A. & Sterba, S. 2011. Handbook of Ethics in Quantative Methodology. New York: Taylor & Francis Group.

Clarkeburn, H. & Mustajoki, A. 2007. Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 4. painos. Tampere: Vastapaino.

Estola, E., Karlsson, L., Puroila, A-M. & Syrjälä, L. 2016. Lapsen katseen edessä - yhteenveto ja uusia avauksia. Teoksessa Karlsson, L., Puroila, A-M. & Estola, E. 2016. Välikkeitä, valoja ja varjoja. Kertomuksia lasten hyvinvoinnista. Latvia: Livonia Print.

Grönfors, M. 1985. Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät. 2. painos. Porvoo: WSOY.

Hirvilammi, T. & Helne, T. 2014. Changing Paradigms: A Sketch for Sustainable Wellbeing and Ecosocial Policy. Sustainability. Vol 6, 2160-2175.

Hirvilammi, T. 2015. Kestävän hyvinvoinnin jäljillä. Väitöskirja. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.

Hoffrén, J. 2011. Kestävän hyvinvoinnin mittaamisen vaihtoehdot. Julkaisussa Tilastokeskus. Hyvinvointikatsaus. Vol 1.

Hyvärinen, M. 2017. Haastattelun maailma. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvoori, J. 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.

Johansson, S. 1970. Om levnadsnivåundersökningen: utkast till kapitel 1 och 2 i betänkande att avgivas av Låginkomstutredningen. Stockholm: Allmänna Förlaget.

Juusola, M. 2017. Vahvaksi rakastetut lapset. Uudistettu painos. Helsinki: Otava.

Järvinen, P. Järvinen, A. 2011. Tutkimustyön metodeista. Tampere: Opinpajan kirja.

Kajanoja, J. 2013. Hyvinvointiteoria ja hyvinvointivaltio - Len Doyalin ja Ian Goughin teoria universaaleista tarpeista. Julkaisussa Saari, J., Taipale, S. & Kainulainen. 2013. Hyvinvointivaltion moderneja klassikoita. Tampere: Juvenes Print.

- Kallinen, K., Pirskanen, H. & Rautio, S. 2015. Sensitiivinen tutkimuksessa: menetelmät, kohderyhmät, haasteet ja mahdollisuudet. Tallinna: United Press Global.
- Karvonen, S. 2019. Koetun hyvinvoinnin tila tunnuslukujen valossa. Teoksessa Kestilä, L. & Karvonen, S. 2019. Suomalaisten hyvinvointi 2018. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus.
- Kivipelto, M. & Saikkonen, P. 2018. Hyvinvointia niukuudesta? Kokemuksia viimesijaisesta turvasta. Janus. Vol 26, 57-72.
- Kunnari, M. 2017. Aikuisväestön hyvinvointiin liittyvät huolet ja hyvinvoinnin heikentäjät. Väitöskirja. Tampere: Juvenes print.
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2007. Arki lapsen kokemana. Eksistentiaalis-fenomenologinen haastattelututkimus. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Laitila, M. 2010. Asiakkaan osallisuus mielenterveys- ja päihdetyössä. Fenomenografinen lähestymistapa. Itä-Suomen yliopisto. Kuopio: Kopijyvä oy.
- Maslow, A. 1943. A Theory of Human Motivation. Psychological Review. Vol 50:4, 370-396.
- Metsämuuronen, J. 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus.
- Minkkinen, J. 2015. Lapsen hyvinvointimalli. Lasten emotionaalinen hyvinvointi ja sosiaaliset suhteet alakoulussa. Tampere: Yliopistopaino.
- O'Hara, M. & Lyon, A. 2014. Well-being and well-becoming: reauthorizing the subject in incoherent times. Teoksessa Härmäläinen, T. & Michaelson, J. 2014. Well-Being and Beyond: Broadening the Public and Policy Discourse. Edward Elgar Publishing Limited.
- Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet. Helsinki: PunaMusta oy.
- Pohjola, A. 2007. Eettisyyden haaste tutkimuksessa. Teoksessa Viinamäki, L. & Saari, E. 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen.
- Raijas, A. 2008. Arjen hyvinvointi ja mahdollisuudet sen mittaamiseen. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.
- Ranta, J. & Kuula-Luumi, A. 2017. Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.
- Ruusuvuori, J., Nikander, P., & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Ruusuvuori, J., Nikander, P., & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.
- Ryan, R. & Deci, E. 2001. On happiness and human potentials. A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. Annual Review of Psychology. Vol 52, 141-166.
- Saari, J. 2011. Hyvinvointi: suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus.
- Sevón, E., Rönkä, A., Räikkönen, E. & Laitinen, N. 2017. Daily rhythms of young children in the 24/7 economy: A comparison of children in day care and day and night care. Childhood. Vol 24, 453-469.

- Sihvola, E. 2020. From family policy to parenting support : Parenting-related anxiety in Finnish family support projects. Helsinki: Yliopistopaino.
- Smith, P. 2009. Boost your child self-esteem. Education Today Toronto. Vol 21, 7.
- Stephoe, A. 2019. Happiness and health. Annual Review of Public Health. Vol 40, 339-359.
- Tamminen, T. 2004. Olipa kerran lapsuus. Helsinki: WSOY.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
- Vilkkä, H. 2007. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- Värri, V-M. 2002. Hyvä kasvatus - kasvatus hyvään. 4. painos. Tampere: Yliopistopaino.

Sähköiset

- Alestalo, M. 2002. Allardt, Erik. Kansallisbiografia-verkkajulkaisu. Studia Biographica 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Viitattu 30.10.2019. <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/7233>
- Hämäläinen, T. 2014. Hyvinvoinnin lähteet niukan talouskasvun ja budjettileikkausten maailmassa. Viitattu 3.5.2020. https://media.sitra.fi/2017/02/27174522/Hyvinvoinnin_lah-teet_niukan_talouskasvun_ja_budjettileikkausten_maailmassa-2.pdf
- Klemetti, R., Vuorenmaa, M., Ikonen, R., Hedman, L., Ruuska, T., Kivimäki, H. & Rajala, R. 2018. Mitä vauvaperheille kuuluu? LTH-tutkimuksen 3-4-kuukautisten vauvojen ja heidän perheidensä pilottitutkimuksen perusraportti. Viitattu 10.4.2020. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136799/TY%c3%962018_18_Mit%c3%a4%20vauvaperheille%20kuuluu_9.10.2018_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. 2018. Viitattu 19.3.2020. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->
- Laurea ammattikorkeakoulu. 2019. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyöohje. Viitattu 21.5.2020. https://laurea.as.sharepoint.com/sites/linkfi/Dokumentit/YAMK_ONT_%20ohje_14-5-2019.pdf
- Levonen, N. & Sorvari, K. 2019. Lasten subjektiivinen hyvinvointitutkimus visuaalisen viestinnän kautta. Laurea ammattikorkeakoulu. Viitattu: 30.9.2010. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/166059/LevonenSorvari.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Luxton, E. 2016. What one of the world's longest studies tells us about happiness. World Economic Forum. Viitattu 3.5.2020. <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/what-one-of-the-worlds-longest-studies-tells-us-about-happiness/>
- Mattsson, H. & Smolander, S. 2018. Lasten subjektiivinen hyvinvointi osana Lapsen paras - yhdessä enemmän -hanketta (LAPE). Laurea ammattikorkeakoulu. Viitattu: 30.10.2019.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/149922/Mattsson_Hannele_Smolander_Satu.pdf?sequence=4

Mineo, L. 2017. Good genes are nice, but joy is better. The Harvard Gazette. Viitattu 3.5.2020. <https://news.harvard.edu/gazette/story/2017/04/over-nearly-80-years-harvard-study-has-been-showing-how-to-live-a-healthy-and-happy-life/>

Opetushallitus. 2019. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pähkinänkuoressa. Viitattu 19.5.2020. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-pahkinankuoressa>

Poikolainen, J. 2016. Lasten positiivisen hyvinvoinnin tutkimus - metodologisia huomioita. Viitattu 12.2.2020. <http://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2014/2/lastenpo.pdf>
<http://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2014/2/lastenpo.pdf>

Socca. 2018. Viitattu 9.2.2018. http://www.socca.fi/kehittaminen/lapsen_paras_-_yhdedessa_enemman_-_hanke

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2018a. Lainsäädäntö. Viitattu 31.1.2018. <http://stm.fi/hyvinvoinnin-edistaminen/lainsaadanto>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2016. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Viitattu 9.2.2018. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74904/Rap_ja_muist_29_2016.pdf?sequence=1

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2018b. Lapsen paras - yhdessä enemmän. Loppuraportti. Viitattu 30.10.2019. http://www.socca.fi/files/7780/Lapsen_paras_-_yhdedessa_enemman_Paa-kaupunkiseudun_Lape_-_loppuraportti.pdf

Takala, J. & Setälä, V. 2018. Mulle on tärkeää - lasten hyvinvointitutkimus kehittämistyön perustana. YAMK opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu. Viitattu 30.10.2019. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/150691/Setala_Vesa_Takala_Jonna.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Takkinen, H. & Tiainen, V. 2019. Lapsen subjektiivisen hyvinvoinnin mittaristo. Viitattu: 30.9.2019. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/179186/Opinn%c3%a4ytety%c3%b6TakkinenTiainen.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

The Legatum Prosperity Index 2017. 2018. Viitattu 8.2.2018. <http://www.prosperity.com/rankings>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2016. Hyvinvoinnin mittaaminen. Viitattu 19.5.2020. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/hyvinvoinnin-mittaaminen>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018a. Ohjelmat ja suositukset. Viitattu 31.1.2018. <https://www.thl.fi/fi/web/terveyden-edistaminen/ohjaus/ohjelmat-ja-suositukset>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018b. Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa. Viitattu 28.1.2020. <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/aineistot-ja-palvelut/tilastojen-laatu-ja-periaatteet/laatuselosteet/terveys-toimintakyky-ja-hyvinvointi-suomessa>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Kouluterveyskysely. Viitattu: 1.4.2020. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019. Pienten lasten ja heidän perheidensä hyvinvointi 2018. Tilastoraportti 10/2019. Viitattu 10.4.2020.

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138082/Pienten%20lasten%20ja%20heid%c3%a4n%20perheidens%c3%a4%20hyvinvointi%202018final.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2020. FinLapset - Lasten, nuorten ja perheiden terveys ja hyvinvointi. Viitattu 10.4.2020. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/finlapset-lasten-nuorten-ja-perheiden-terveys-ja-hyvinvointi>

Toikka, E. & Haanpää, L. 2017. Lapsi oman elämänsä asiantuntijana. Sosiaalityön tutkimuksen seura. Kolumni 8/2017. Viitattu 12.2.2020. <http://www.sosiaalityontutkimuksen-seura.fi/Ajankohtaista?id=104>

Tuukkanen, T. 2016. Lapsibarometri 2016 - Luottamus 6-vuotiaiden lasten kokemana. Helsinki: Lapsiasiavaltuutetun toimisto. Viitattu 10.4.2020. http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2016/11/LA_lapsibarometri_2016.pdf

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Waldinger, R. 2015. What makes a good life? Lessons from the longest study of happiness. Viitattu 3.5.2020. https://www.ted.com/talks/robert_waldinger_what_makes_a_good_life_lessons_from_the_longest_study_on_happiness

World happiness report. 2020. It's a Three-Peat, Finland Keeps Top Spot as Happiest Country in World. Viitattu 10.4.2020. <https://worldhappiness.report/news/its-a-three-peat-finland-keeps-top-spot-as-happiest-country-in-world/>

Kuvat

Kuva 1: Hyvinvoinnin ulottuvuudet (mukaillen Allardt 1993)	12
Kuva 2: Lapsen hyvinvointimalli (Minkkinen 2015)	15
Kuva 3: Lapsen hyvinvointi, vahvistavat ja heikentävät tekijät	39
Kuva 4: Lapsen hyvinvointi puheeksi -menetelmä (hyvinvoinnin osa-alueet mukaillen Minkkinen 2015, Allardt 1976)	46

Taulukot

Taulukko 1: Ekologisesti kestävä hyvinvoinnin HDLB-malli (Hirvilammi ja Helne 2014)	16
Taulukko 2: Haastattelukysymykset	23
Taulukko 3: Esimerkki aineiston analyysistä	26
Taulukko 4: Menetelmän arvioinnin kysymykset	47

Liitteet

Liite 1: Haastattelurunko	57
---------------------------	----

Liite 1: Haastattelurunko

Haastattelun aluksi vanhempaa pyydetään määrittelemään mitä hän tarkoittaa hyvinvoinnilla: mitä se on, millaisista asioista koostuu, mikä siihen vaikuttaa yms.

- Kertoisitteko teidän perheestänne, ketä perheeseen kuuluu ja millaista arkenne yleensä on?
- Miten määrittelette lapsen hyvinvointia? Millaisista asioista lapsen hyvinvointi koostuu?
- Millaiset asiat/tekijät vahvistavat lapsen hyvinvointia?
- Entä millaiset asiat voivat heikentää lapsen hyvinvointia?
- Miten eri hyvinvoinnin osa-alueet vaikuttavat toisiinsa? Onko jollakin suurempi painoarvo kuin muilla? Miksi?

Vanhempien kanssa käydään läpi hänen lapsensa näkemys hyvinvoinnista ja jatketaan haastattelua keskustelemalla tarkemmin lapsen haastattelussa esiin nousseisiin teemoihin

- Millaisia ajatuksia sinulla/teillä herää lapsenne näkemyksistä/ kokemuksista?
- Mistä asioista olette samaa mieltä / eri mieltä?
- Mitkä ovat lapsesi vahvuuksia?

Mitä vielä haluaisit kertoa lapsesi hyvinvoinnista?

Millaista hyvinvointitietoa haluaisit saada lapsestasi?

Millä tavoin tätä tietoa tulisi kertoa/esittää/välittää?